

Maš tednik

Koroški

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

8. leto - številka 19

V Celoveu, dne 8. maja 1956

Cena 1 šilling

Talna obloga

VSEH VRST

V NAJVEČJI IZBIRI

ORASCH' ERBEN

Klagenfurt, 8.-Mai-Strasse 5, telefon 56-38

Naše stališče k volitvam

V nekaj dneh bo imel vsak avstrijski državljani možnost in dolžnost z glasovnico v roki soodločevati o bodočnosti naše države in dežele. Dne 13. maja imamo dvojne volitve: volitve v deželni zbor (Landtag) in volitve v državni zbor (Nationalrat). Zaradi tega sta tudi dve glasovnici, ki sta običajno natisnjeni na ENI poli papirja, ki pa se dasta razdeliti v DVA posamezna glasovalna listka z ozirom na dvojne volitve.

Kdor ima torej namen voliti na primer samo v državni zbor (Nationalrat), bo odrezal glasovnico za deželni zbor (Landtag) in bo vtaknil v kuverto samo glasovnico za „Nationalrat“. Kdor pa bi hotel voliti v deželni zbor drugo stranko kot v državni zbor, bi moral odrezati od glasovnic obeh strank odgovarjajoči del in oba izbrana dela vtakniti v kuverto. Volitev je tudi veljavna, če kdo voli samo za „Nationalrat“.

Na glasovnicah za „Nationalrat“ so običajno tudi imena kandidatov in tako ima vsak volivec tudi možnost in pravico, da na izbrani glasovnici prečrta kandidate, ki mu niso po volji, ali pa da svojemu izbranemu kandidatu številko, kakor si on sam predstavlja pravilni vrstni red kandidatov.

Deželni zbor (Landtag)

Z ozirom na razmere v deželi za deželni zbor ne moremo priporočati nobene stranke.

Jasno je, da nihče, ki je proti izvajanju člena 7 državne pogodbe, da nihče, ki je proti dvojezični šoli, katera je bila leta 1945 vpeljana po soglasnem sklepu vseh koroških

političnih strank, da nihče, ki podpihuje sovraštvo med obema narodoma na Koroškem, ne more imeti zaupanja koroških Slovencev. Ker doslej še nobena stranka do teh vprašanj ni zavzela pozitivnega stališča, tudi mi koroški Slovenci do strank ne moremo zavzeti pozitivnega stališča.

Državni zbor (Nationalrat)

Osrednje vprašanje državnozbornih volitev je vprašanje upravljanja avstrijskega premoženja.

V tem vprašanju si stojita nasproti stališči obeh avstrijskih vladnih strank. Socialisti zahtevajo popolno podržavljenje avstrijskih petrolejskih bogastev. „Volkspartei“ pa zagovarja podržavljenje tega bogastva do

51 odstotkov, drugih 49 odstotkov pa naj bi postalo splošno ljudsko premoženje v obliki ljudskih akcij. V bistvu je torej razlika v tem, da bi v prvem slučaju upravljali ves petrolej socialistični minister za promet in podržavljen podjetja, v drugem slučaju pa bi petrolej upravljali finančni minister, ki pripada drugi stranki.

Naše stališče pa je:

Kot katoličani smo in bomo zagovarjali osebno lastnino. Poudarjamo pa, da osebna lastnina ne daje samo pravic, marveč nalaga tudi dolžnosti do sodržavljanov v neposredni bližini, do sorojakov, do svojega naroda in do občestva. Kot izseljenci smo posebno občutili, kako zelo naše je naše polje in to ravno tedaj, ko nam je bilo s silo vzeto. Občutili smo, kako zelo je naš gozd, kako zelo smo priklenjeni vsak na svoj dom. Prav zaradi tega smo zagovorniki osebne lastnine, ki daje posamezniku in občestvu močno življenjsko hrbtenico.

Zasebna lastnina ne neha pri materialnih dobrinah, marveč sega globlje. Tako je tudi gledanje na življenjska vprašanja po vsem svojem bistvu v enaki meri zasebna lastnina. Odločno stojimo pri reševanju živ-

ljenskih vprašanj na temelju Kristusovega nauka, gledamo torej v Kristusovem nauku osnovo za reševanje vseh teh vprašanj.

Najosebnejša lastnina pa je naša beseda, naša govorica, naša pesem. To smo od svojih prednikov prevzeli, to moramo čuvati in to moramo našemu zrodu ohraniti.

Iz vseh navedenih razlogov sledi, da moramo za „Nationalrat“ podpreti samo stranko, ki načelno zagovarja osebno lastnino, katere po našem gledanju ne obsega samo snovnih dobrin, marveč tudi svetovno nazorno gledanje in narodno samobitnost.

Prav iz teh pogledov bodo naši volivci po svoji vesti, ki je neposredni božji glas in s tem najvišje merilo, tudi dne 13. maja 1956 odločali z glasovnico v roki.

Narodni svet koroških Slovencev

Kaj pa Koroški deželni zbor

Neprestano je naše ljudstvo predmet nezasiženih napadov v raznih nemških listih na Koroškem. Zakon o dvojezični šoli, člen 7 državne pogodbe dajeta listom in govornikom povod za neosnovane napade. To, kar so taisti listi in govorniki pred par leti slavili kot vzorno rešitev narodnostnih prilik v obmejnem ozemlju in se z njim bahali pred svetovno javnostjo, to je danes pred-

met njihovega nezadovoljstva in srdite gonje.

Mi pa smo za narodnostno strpnost in za mirno sožitje dveh enakopravnih narodov. Prav zaradi tega ne moremo v deželni zbor pomagati do mandatov tistim, ki predstavljajo to miselnost. Odločno pa odklanjamo ljudi, ki pri vsakem političnem vetru menjajo svoj svetovni nazor in svojo narodno pripadnost.

Nove naloge Atlantskega pakta

Minulo nedeljo zvečer je bilo objavljeno zaključno poročilo zborovanja sveta zunanjih ministrov držav članic Atlantskega pakta. Udeležilo se jih je vseh 15 zunanjih ministrov in je bila glavna točka razgovora preusmeritev te obrambne organizacije za potrebe novega položaja.

Sovjetska politika koeksistence, ali mirnega sožitja, je potisnila vsaj navidez v ozadje vojaška vprašanja. Vendar to ne sme uspavati zapadni svet v varljivo zaupanje v trajni mir, kajti kljub sedanji miroljubni politiki v besedah se Sovjetska zveza še naprej oborožuje ter krepi svojo napadalno moč.

Pač pa nova sovjetska diplomatska ofenziva, ki predvsem temelji na gospodarskih sredstvih, zahteva od Zapada primernih protikrepov. Zato so pooblastili „tri modre moze“, da še letos prestudirajo to vprašanje in pripravijo za prihodnji posvet ministrov Atlantskega pakta svoje predloge. Ti trije „modri moze“ so zunanji ministri

Kanade (Pearson), Norveške (Lange) in Italije (Martino). Posebno poslednji se je zavzemal za povečano sodelovanje zapadnih sil na gospodarskem in političnem področju. To je misel, ki jo italijanska diplomacija v zadnjih mesecih z veliko energijo uveljavlja v mednarodni politiki.

S sklepi na splošno niso vsi zadovoljni, posebno ne ameriški zunanji minister Dulles, ki je prepričeval zbrane ministre, da je treba zavzeti ostro bojno stališče proti novi sovjetski politiki. Podpiral ga je v tem belgijski minister Spaak. Toda prevladalo je zmernejše stališče, ki so ga predvsem zastopale nordijske države (Norveška in Danska), ki so spričo neprijetne bližine sovjetske vojske iz razumljivih razlogov previdnejše. Ker sta se temu priključili tudi Francija, ki zaradi svojih težav v Severni Afriki išče dobro voljo povsod, kjer le mogoče, in pa Velika Britanija, ki si po obisku Hruščeva in Bulganina obeta poživitev trgovinskih stikov med obema državama, je ostal Dulles v manjšini.

Vzhodna Nemčija hoče soodločati tudi o Posarju

Po tem, ko sta se zunanja ministra Francije Pineau in Zpadne Nemčije v. Brentano sporazumela o glavnih točkah za ureditev posarskega vprašanja (o čemer poročamo na 2. strani), se je naenkrat vmešala v zadevo komunistična vlada Vzhodne Nemčije. Ministrski predsednik vlade v Pankowu, Grothewohl, je pisal kanclerju Adenauerju, francoskemu zunanjemu ministru Pineauju in predsedniku vlade v Posarju Ney-u pisma, v katerih pravi, da ima tudi vzhodnonemška vlada pravico soodločati o ureditvi posarskega vprašanja, in zahteva, da zastopnik njegove vlade sodeluje pri nadaljnjih razgovorih. Očita zgoraj omenjenim državljanom, da nameravajo vključiti Posarje v vojaško koalicijo Atlantskega pakta, kar je po njegovem mnenju proti volji posarskega prebivalstva, ki se je izjavilo „za miroljubno sodelovanje“ med narodi. Pravi tudi, da bi ureditev Posarja po željah pan-

kowske vlade bila podlaga za nadaljnje zблиžanje med obema Nemčijama. Uradnih komentarjev še ni, vendar so politični opazovalci v zapadnih prestolnicah mnenja, da je to nov poskus komunizma, da si pridobi vpliv v področju, kjer je bil doslej izključen.

- K R A T K E V E S T I -

Gradnja hiš je v velikem razmahu po cellem svetu, poroča Mednarodni urad za delo. Kljub največji konjunkturi v gradbeni stroki pa še vedno vlada pomanjkanje stanovanj in stanovanjske razmere za delavce in nameščence v nižjih kategorijah še od daleč ne odgovarjajo potrebam.

Skrivnostno izginotje najboljšega angleškega potapljača vzhodnega sveta. Ob priliki sovjetskega obiska je angleška admiraliteta (mornariško ministrstvo) dala nalog svojemu najboljšemu potapljaču Lionelu Crabbu, da zaradi večje varnosti sovjetske križarke „Ordjonikidze“ gre pod vodo in prepreči, da ne bi kdo poskušal na trupu sovjetske ladje namestiti kako bombo. Crabb se je spustil v svoji potapljaški opremitvi v vodo, toda ni ga bilo več nazaj in admiraliteta je izdala sporočilo, da ga najbrž ni več med živimi. Trupla še doslej niso dobili. O njegovem izginotju krožijo razne vesti. Eni pravijo, da so sovjetski mornarji Crabba živega ujeli, po nekkih drugih vesteh pa da so ga pomotoma ubili. Uradno sporočilo te uganke ne pojasnjuje.

Veliko transportno vojaško letalo na reaktivski pogon je treščilo na tla blizu neke kmetije v Iowa (USA). Bilo je natovorjeno s strelivom, ki se je vnelo in eksplodiralo. Zaradi eksplozije so se delci gorečega letala razpršili daleč naokoli. Samo kos repa je ostal cel. Od štirih mož posadke niso našli nobenega sledu in so po vsej verjetnosti zgoreli.

Princ Rainier in njegova mlada žena Gracija sta se na poročnem potovanju ustavila na otoku Majorca. Tam sta prisostvovala tudi bikoborbam in po zaključku je princeza podarila zmagovalnim torerom (bikoborcem) v spomin robček. Ker jih je bilo več, je nazadnje ostala sama — brez robca.

V Srednji Franciji so stopili v stavko kmetje in ustavili dobave mleka. Zato so v Parizu morali znižati količino mleka za polovico. Stavka je nastala zato, ker je vlada odredila znižanje cen mleka, in to v začetku letne sezone, ko zaradi tujih turistov poraba mleka celo naraste.

Ameriški atomski poskusi

Pri otoku Bikini v Pacifiškem oceanu je ameriška vojska preizkusila novo atomsko granato „manjšega“ kalibra, ki pa ima še vedno uničevalno silo več tisoč ton dinamita. Poskus je s krova vojne ladje „Mt. Kinney“ opazovalo tudi 15 novinarjev. Po eksploziji so najprej videli orjaško ognjeno kroglo, ki je imela premer približno 1 in pol kilometra, a čez nekaj sekund pa se je iz nje dvignila v nebo že znana „atomska goba“, ki jim je pred očmi v eni sami minuti zrastle do višine 9000 metrov.

Pokolj v Maroku

O strašnem pokolju v oazi Marakesch, kjer je do svoje nedavne smrti gospodaril Francozom prijazni paša El Glaoui, poroča vse svetovno časopisje. Njegovi sovražniki so sedaj, ko je Maroko postal samostojen, menili, da se lahko svobodno maščujejo nad pristaši umrlega paše. Tako so jih 43 zverinsko poklali. V glavno mesto oaze, Medino, so prišle novoustanovljene marokanske čete ter oddelki francoske tujske legije, ki bodo ostali v Maroku, dokler ne bo nova vlada dovolj močna, da z lastnimi silami vzdržuje red. Legionarji imajo nalog, da streljajo brez opozorila.

Število zločinov v Združenih državah je za malenkost nazadovalo, poroča osrednji policijski urad v Washingtonu. Skupno je lani v Ameriki po kazenskem zakonu prepovedanih dejanj 2,262.450, v letu 1954 pa 2,267.250.

Politični teden

Po svetu ...

Hruščev in Bulganin

sta se vrnila v Moskvo, kjer so ju, se razume, slovesno sprejeli. Izgleda, da nista bila tako zadovoljna s svojim angleškim obiskom kot z nedavnimi potovanji po Indiji in raznih azijskih državah. Hruščev je posebno nevoljen na angleško delavsko stranko. Njeni zastopniki so ga namreč vprašali, kdaj bodo izpuščeni na svobodo socialistični voditelji, ki jih imajo komunistične vlade vzhodnoevropskih satelitov še vedno v zaporih. Hruščev meni, da je v vrstah angleške delavske — (socialistične) stranke mnogo — reakcionarjev. Dejal je, da če ne bi bili reakcionarji, bi mu stavili drugačna vprašanja in ne ravno tisto, neprijetno, o zaprtih socialdemokracijah.

Zukov bere levite politkomisarjem

Vojni minister maršal Zukov pa je pred dnevi imel govor, v katerem je ostro kritiziral delo politkomisarjev v vojski. Očital jim je, da ne znajo stvarno in vojaško misliti. Iz tega sledi, da postaja položaj poklicnih vojakov v sovjetski vladajoči plasti trdnjši.

Čim sta se sovjetska gosta odpeljala iz Anglije,

je prihitel v London von Brentano,

zunanji minister Zpadne Nemčije, ki ga je skrbelo, da se morda niso Angleži s Sovjeti kaj dogovorili na nemški račun. Toda angleški zunanji minister ga je, kot izgleda, pomiril, kajti poleg političnih razgovorov so se istočasno vršila tudi gospodarska pogajanja. Med slednjimi je posebno težavno vprašanje vzdrževanja angleških čet v Nemčiji, ki jih bonnska vlada, odkar je država postala suverena, noče več naprej plačevati, kot poprej, ko so bile te čete okupacijska vojska. Angleži slejkoprej vztrajajo na svojem stališču, da morajo te stroške še naprej nositi Nemci, češ da jim angleški vojaki zagotavljajo varnost državnih meja, a Nemci pa nočejo o plačevanju nič več slišati. Zaenkrat so morali Nemci le nekoliko popustiti, ker je bil sklenjen začasni dogovor, da vlada v Bonnu plačuje te dajatve še naprej, a naprej tečejo tudi pogajanja o dokončni ureditvi tega vprašanja.

Odpoved vzhodnonemških predelov

Pri političnih razgovorih je vzbudila pozornost izjava v. Brentana, da bi bila Zpadna Nemčija pripravljena, odpovedati se nekdanjim nemškim ozemljem onstran črte Odra-Neisse, in je v. Brentano izjavil, da so nemški zahtevki po teh ozemljih pravno itak na šibkih nogah. Ta izjava je zbudila precej prahu med „nacionalnimi“ nemškimi listi tudi pri nas v Avstriji in nekateri se trudijo dopovedati svojim bralcem, da se je minister samo nerodno izrazil, ker je tozadevno izjavo podal v — angleščini. Kakor koli že, bonnska vlada bi bila pripravljena storiti ta korak za ceno združitve obeh Nemcij.

Zapadni zunanji ministri so se sestali v Parizu

kamor je prispel ameriški zunanji minister Dulles s svojimi pomočniki. Prvi dnevi so namenjeni evropskim zadevam, a proti koncu tedna se je sestel svet atlantskih zunanjih ministrov. To priložnost je uporabil tudi nemški zunanji minister v. Brentano, da se je s svojim francoskim kolegom Pineau-jem razgovarjal o Posarju in sta se stališči obeh držav znatno zblížali. Podrobna določila bo

izdelala komisija strokovnjakov. Glavne točke sporazuma so naslednje: politična vključitev Posarja v Zpadno Nemčijo, zagotovitev posebnih pravic za varstvo francoskih interesov in dogovor o gospodarskem sodelovanju med Francijo, Posarjem in Zpadno Nemčijo.

Razorožitvena konferenca v Londonu se je končala

brez posebnih rezultatov, s sklepom, da se zopet sestane prihodnjo jesen. Treh načrtov, ki so bili v pretresu, niso mogli vskladiti na enoten predlog, zato bodo v poročilu na Združene narode omenjeni vsi trije. Očividno je usoda razorožitve povezana s splošnim sporazumom med Vzhodom in Zpadom in dokler tega še ni videti na obzorju, je nesmisel govoriti naprej o razorožitvi.

... in pri nas v Avstriji

S hitrimi koraki se bliža dan volitev

in volilna propaganda postaja iz dneva v dan živahnejša. O kakih bistveno novih razvojih ni mogoče govoriti, izgleda da so trije tedni volilne kampanje strankarske govornike že znatno izčrpali, in čeprav postajajo glasovi vedno bolj hripavi, se čuti pomanjkanje duševne svežosti.

G. dr. Val. EINSPIELER iz Zg. Vesce,

najprej ste se zapisali za SLOVENCA,

potem za NEMCA, sedaj ste „WINDISCHER“,

kaj pa še **BO** iz Vas?

Nekaj sličic iz volilne borbe v Italiji

Meseca junija bodo tudi v Italiji občinske volitve. Toda pod vplivom sredozemske klime in vroče južnjaške krvi je — kljub nenavadnemu mrazu, ki je letos vdril v Italijo in je ponekod še prejšnji teden sužilo, — volilna borba zelo razgibana. Tako jo opisuje ameriški novinar Barret Mc Gurn:

Vse kaže, da je lepilo in ne televizijsko platno najvažnejše orožje politične borbe v Italiji; danes, ko smo še štiri tedne pred najvažnejšimi volitvami v zadnjih treh letih, — že rabijo to orožje z največjo širokopoteznostjo, duhovitostjo, včasih celo z obupnimi napori.

Pri vseh volitvah v Italiji so bili doslej demokrati pritisnjeni s hrptom k steni. V Italiji je še preveč revščine in nezadovoljstva in le malo manjka, da ne prevladajo komunisti ali fašisti. Demokrati se zavedajo, da je treba izgubiti samo ene volitve in vsega bo konec. Zato so se vsake volitve, tudi krajevne, spremenile v borbo, v kateri so vsi prizadeti zastavili vse svoje sile.

Lepilci s lončki mokastega lepila pohajajo po s ploščatim kamenjem tlakovanih ulicah in mažejo na zidove plakate s slikami, ki so polne fantazije ter gesel, ki so si jih mogli izmisliti demokrati, komunisti in fašisti ob skrajnem naporu vseh svojih umstvenih sil. Ponekod naletite na pravcate bliske genialnosti, kajti vse tri stranke poskušajo izraziti najbolj zapletena svetovna vprašanja v kratkih in

Volilni shodi se vršijo po vseh krajih, kandidati se neumorno trudijo, da prepričajo svoje poslušalce o utemeljenosti svojih trditev, toda na splošno je odziv bolj mlačen, in tako celo nekateri strankarski časopisi priznavajo, da je volilni boj „miren“.

Na splošno so volilna zborovanja srednje obiskana, nekatera v južnem delu dežele pa prav slabo.

Lepaki na zidovih

Po zidovih se pojavljajo vsak dan novi lepaki v pisanih barvah, toda le malo ljudi privabljajo, da bi se ob njih ustavljali. Dogovor med strankami, da ne bo napadov na osebe, je že pozabljen in sedaj je v teku „pravda“, kdo je prvi dogovor prekršil in zakaj in kako. V enem primeru je moralo poseči vmes celo okrajno sodišče, ker je neka stranka s svojim lepakom posegla v zunanjo politiko, kar je bila poteza zelo dvomljive vrednosti.

Tudi v drugih deželah se pojavljajo zidni plakati, s katerimi redno nasprotna stranka ni zadovoljna, besedni zaklad, ki ga v njih uporabljajo, ni ravno salonski, pa vse to spada v volilno strategijo in taktiko ter vse to štane tudi lepe denarce. Toda sedaj, ko se je ples že začel in so se plesalci razgrela ter ne gledajo več na groše.

Opisovati programe strank in njihove razloge ter protirazloge nima pomena, ker jih itak vidite nabite na vseh zidovih in plotovih, ter jih lahko sami slišite iz ust kandidatov.

jedrnatih besedah, tako da bi prepričale tudi še tako preprostega kmetiča ali delavca.

„Čistka“ Stalina v Sovjetski zvezi je za demokrate prišla kot mana iz nebes. Evo samo nekaj udarnic: „Proč od komunistov — celo Stalin ni mogel shajati z njimi“ svari eden izmed letakov. „Ne glasujte za stranko zločinca“ vpije z zidu Stalinova slika. — Eden izmed letakov kaže italijanskega komunističnega voditelja Togliattija, kako povzdiguje v nebo Stalina dobro leto pred njegovo smrtjo „kot moža najvišjih idealov“, kako ob njegovi smrti reče o njem, „da njegovo ime označuje to stoletje“, a sedaj pravi, da je Stalin zagrešil „obupne napake in pretiravanja.“

Komunisti seveda udarjajo nazaj z enakim orožjem. Zbirka lepakov kaže slike znanih italijanskih osebnosti, ki so obtožene, da se izmikajo plačevanju davkov ali pa, ki so bili zapleteni v nemoralne povojne škandale (kot je bila zadeva z Vilmo Montesi), a za nasprotje pa slikajo nekaj revežev, — kot 2 ženski, ki sta bili obsojeni, zato ker sta si prisvojili neznatne vsotice. Vse to pa spremlja napis: „Ti reveži nimajo volilne pravice, ker so bili obsojeni zaradi malenkosti, a velikim bogatašem, ki ne plačujejo davkov, se nič ne zgodi in oni smejo voliti.“

Smo pa šele na začetku volilne borbe in pred koncem bo latinska iznajljivost še rodila velika presenečenja, v posebno veselje tistim, ki volitve spremljajo kot opazovalci.

„Prusaštvo“ tudi v ameriški vojski

Z nekega nočnega pohoda se od 75 rekrutov ameriške vojske na vežbanju v državi Južna Karolina, šest sploh ni vrnilo, a med tistimi, ki so se vrnilo, so bili nekateri do smrti izčrpani. Reševalni oddelki so potem našli trupla petih mrtvih rekrutov v močvirju, kjer so zaradi prehudega napora obnemogli obležati in se v močvirju zadušili. Sestega pa še niso odkrili. Oblasti so uvedle preiskavo. Izgleda, da gre za samovoljen podvig nekega surovega podčastnika, kot jih še mnogi dobro pominjo iz Hitlerjeve vojske.

Po znanem romanu „Carski sel“ bodo posneli film v Jugoslaviji. Za ta namen bosta sodelovali jugoslovanski podjetje „UFUS“ in neka francoska filmska družba. Režiral bo Italijan Carmine Gallone.

SLOVENCI

doma in po svetu

Umril je msgr. Pirnat v starosti 70 let, po daljši bolezni v bolnici v Duluthu (USA). Pokojnik je bil rojen v Dravljah pri Ljubljani in je leta 1902 odšel v Ameriko. Za duhovnika je bil posvečen v St. Pavlu in je v tamošnji škofiji deloval vse svoje življenje. Pokojnik je izhajal iz številne družine, bilo jih je 15 otrok. Bil je dober duhovnik in zvest Slovenec.

Slovenski dan v Buenos Airesu je priredilo tamošnje Društvo Slovencev. Vabilu se je odzvalo okrog 250 rojakov, ki so se najprej udeležili skupne svete maše, a nato je sledila družabna prireditev pri pogrnjenih mizah. Sodelovale so razne prosvetne in kulturne ter športne organizacije, a mladi slovenski slikarji so v svojem kotu priredili malo razstavo, na kateri so posebno ugajale slike Cirila Skebete in Franca Vresnika. Družbo je razveseljeval kvartet pevcev. Popoldne so se športniki pomerili v odbojki z nekim argentinskim moštvom, a planinsko društvo iz Bariloče pa je postavilo okusno opremljeno planinsko taborišče. Duša planinskega dela v Argentini je dr. Vojko Arko. Za zaključek so se pa ob zvokih plesnega orkestra še „našli pari in se nekoliko zavrteli. Predvsem mlajši, katere tako rade noge srbijo,” kot poroča tamošnji list „Svobodna Slovenija.“

Dne 20. februarja so se sestali v Jolietu (USA) člani glavnega odbora Kranjsko Katoliške Slovenske Jednote, enega izmed najstarejših slovenskih društev v Ameriki, in so razmislili misel, da bi bilo treba pripraviti zgodovino celotnega slovenskega naroda, v katero bi bila seveda vključena tudi zgodovina ameriških Slovencev. Pooblaščen je bil dr. Gregorič, ki je sprožil to zamisel, da predloži slovenski javnosti tozadevni načrt in pridobi za sodelovanje najbolj kvalificirane delavce na tem področju.

Razpis leposlovnih nagrad

Mecen, ki želi ostati neimenovan, je Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu zopet omogočil, da za leto 1956 razpiše

Božične leposlovne nagrade

v skupnem znesku 10.000 argentinskih pesov z namenom, da se poživijo slovensko ustvarjalno delo.

1. Nagrade so tri in sicer v zneskih: 5000, 3000 in 2000 arg. pesov.

2. Prispevki morajo biti izvirna dela, ki niso bila objavljena ali delno izvajana (roman, drama, zbirka pesmi ali novel).

3. Sodelovati more vsak kjerkoli živeči slovenski književnik, razen članov žirije in nagrajencev prejšnjega natečaja.

4. Rokopise je treba poslati do 31. oktobra 1956 in sicer v dveh na stroj pisanih izvodih na naslov: Slovenska kulturna akcija — Leposlovne nagrade —, Alvarado 350 — Ramos Mejia, Prov. Buenos Aires, Argentina.

5. Rokopisi morajo biti opremljeni s šifro. Pravo ime ali psevdonim, katerega nosilec pa mora biti znan vsaj enemu članu razsodišča, je treba poslati v rokopisu priloženi zaprti kuverti, ki nosi isto oznako kot rokopis. Kuverte se odpro na dan razglasitve, t. j. 22. decembra 1956. Objavljena bodo samo imena nagrajenih avtorjev, ostali rokopisi ostanejo na uporabo piscem. Slovenska kulturna akcija pa lahko z avtorjevim dovoljenjem objavi tudi nenagrajeno delo.

6. Pod psevdonimom poslano in nagrajeno delo se more tudi pod psevdonimom izdati, če avtor to želi.

7. Nagrade so izplačljive v Buenos Airesu.

8. Sodelujoči pristane na to, da bodo nagrajena dela izdana v knjižnem programu Slovenske kulturne akcije za leto 1957 ali kasneje. Nagrajena dramska dela bodo po možnosti tudi uprizorjena. Za oboje bo avtor dobil še redni honorar založbe.

9. Materialistično usmerjena dela ne pridejo v poštev pri razpisu leposlovnih nagrad.

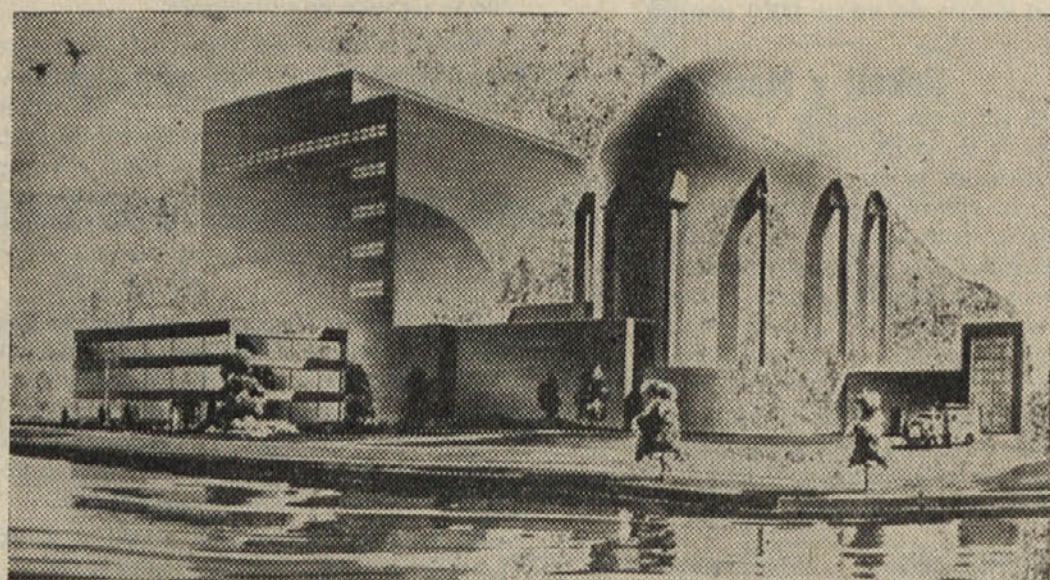
10. Žirijo sestavljajo gg. Vinko Brumen, Lojze Geržinič, Ruda Jurčec, Milan Kemar, Branko Rožman in Zorko Simčič.

11. Glasovanje razsodišča je tajno.

12. Razsodišče ima pravico proglasiti kakšno nagrado za nedoseženo, če misli, da predložena dela ne ustrezajo potrebnemu merilu kakovosti. Pravtako si pridržuje pravico združiti dve ali več nagrad in jih razdeliti.

Buenos Aires, 25. februarja 1956.

Slovenska kulturna akcija

Na obali jezera Erie (USA) bodo zgradili atomsko centralo, kot jo kaže gornja slika. Dobavljala bo bližnjemu velenstvu Detroit (tovarne avtomobilov Ford) energijo za industrijo ter za hišne potrebe prebivalstva. Pod kupolo bo atomski reaktor, v veliki stavbi levo pa turbine in električni generatorji. Sprejaj je upravno poslopje na skrajni desnici pa naprave za predelavo odpadkov. (AND)

Skok skozi „zvočni zid“

„Zvočni zid“ imenujejo strokovnjaki hitrost okrog 1000 km na uro ali nekoliko več, ko dobi letalo večjo brzino, kot je hitrost zvoka. Le zelo trdno grajena letala na reakcijski pogon s posebno koničasto obliko vzdržijo to veliko hitrost. V trenutku, ko pri naraščajoči hitrosti letalo prekorači „zvočni zid“, je slišati na zemlji močan pok, podoben eksploziji. Povzroči ga stisnjeni zrak, ki ga je stlačila skupaj gmeta bliskovito brzečega letala, in se potem sunkoma zopet razmakne nazaj v običajni prostor. Doslej so menili, da človeško telo ogromnega zračnega pritiska pri brzini, ki prekašajo hitrost zvoka, ne prenese. Prepričani so bili, da je odskok s padalom iz reakcijskega letala v polni brzini pomeni gotovo smrt. Toda človek zdrži več, kot si večkrat mislimo, kot je pokazal doživljaj poskusnega pilota Georgea Smitha v obmorskem mestu Los Angeles (USA).

Ta 31-letni samski mladenič je po slučaju in popolnoma neprostoovoljno postal „poskusna žival“ za enega izmed najvažnejših eksperimentov letalske tehnike in medicine. Ni prav nič slutil, kaj ga čaka, ko se je neko soboto dopoldne podal na letališče, na oddelek, ki ga je imela najetega njegova tvrda, neka letalska tovarna, da uživa lepi dan na prostem, kajti imel je službe prost dan. Pred hangarjem je stalo novo letalo, lovec na reakcijski pogon tipa Super Sabre F 100, ki ga je izdelala njegova firma in bi ga morali v kratkem dobaviti ameriškega vojne-mu ministrstvu. Treba ga pa je bilo pa še preizkusiti. Smith se ni dolgo obotavljal. Končno, saj je to njegov običajni posel in, če ga opravi danes, mu pa drugič ne bo treba, ko je sedaj že ravno na letališču. Obšel je svojo letalsko opremo, pregledal instrumente in ko je opazil, da se krmilo nekoliko trdo pregiblje, je menil, da je to brezpomembna malenkost, ki je pri novih letalih pogosta.

Nič hudega sluteč, se je dvignil v zrak

Tulec so udarili plameni iz reakcijskega motorja in letalo se je v elegantnem loku dvignilo proti nebu. V višini 2.400 metrov je predril odejo oblakov, v višini 10 tisoč metrov, ko se je letalo še vedno vzpenjalo navzgor, pa je že dosegel hitrost zvoka. Tedaj je Smith naenkrat začutil, kako je letalo postalo težje na sprednjem koncu. Poskušal ga je naravnati, toda ni se mu posrečilo. Letalo se je vedno bolj in bolj nagibalo

navzdol. Z vso silo se je z nogami uprl v pedale in z obema rokama je vlekel krmilo, toda letalo je z vedno večjo naglico drvelo navzdol.

„Krmilo se je zataknilo ...“

... drvim proti zemlji“ je javil po radiu kontrolni postaji na letališču.

„Skoči ven, George“, mu je zavpil po radijskem telefonu pilot drugega letala, ki se je bilo obenem z njim dvignilo v zrak. Ta je tudi pogledal svoje letalo navzdol, da spremlja usodo tovariša v stiski. George Smith je spoznal smrtno nevarnost, v kateri se je znašel. Letalo je drvelo v globino z brzino, ki je bila hitrejša od zvoka in pri skoku iz pred zračnim pritiskom zavarovane pilotske kabine — je premišljal — bi se izpostavil silovitemu vetru, ki bi ga raztrgal na kosce. Ko je bliskovito zopet predril oblako, se mu je zazdelo, da zanj ni več rešitve.

„Skočiti ven se mi je zdelo nesmiselno,“ je poročal kasneje, toda še vedno bolje, kot da se z letalom zavrtam v morskno dno, kajti vodna gladina se mi je bližala s strahovito naglico! — Pritisnil je na gumb in streha ki ga je doslej ščitila pred vetrom, je odskočila. Zračni tokovi so z gromom, ki je bil podoben verigi eksplozije, vdrli v letalsko kabino. Smith se je skrčil, z glavo naprej — to je bil ravno najbolj neprimerni položaj za odskok — in bil je od smrtnega straha ves trd. Prav ta pekleni hrup je bil najbrž usoden za mnoge pilote, ki so se že pred njim znašli v podobnem položaju ter so kot ohromeli ostali v letalu, ki je potem treščilo na tla.

„Nič več ne vem o tem, da sem pritisnil še na drugi gumb,“ je nadaljeval (v teh le-

George F. Smith že zopet pri letalu, šest mesecev po svojem smrtnem skoku.

talih je vgrajena posebna priprava, ki na pritisk na določeni gumb vrže pilota s padalom iz letala). „pred menoj sem kot v megli videl brzinomer, ki je kazal hitrost 1250 kilometrov na uro! In bil sem v višini samo 1900 metrov.“ V naslednjem trenutku se bo letalo zarilo v vodo ...

Smith se je zbudil iz nezvesti šele čez pet dni v bolnici. Zdravniki in inženirji so mu razložili, kaj se je medtem z njim zgodilo. Ko je pritisnil na drugi gumb, ga je napravila sedežem vred vrgla iz letala v zrak. S strahovito silo je zadel v zračni upor in vetrovi so ga dobili v oblast. Nekajkrat se je preobrnil v zraku kot brezmočna lutka. Zaradi silovitega pritiska so mu popokale žilice v koži in kri mu je tekla iz vseh znojnica, želodec se je napihnil, čreva so se stisnila, z njegovimi rokami in nogami se je igral veter, kot da bi bili propelerji, odnesel mu

NEKAJ PODATKOV O NAŠEM PLANETU:

Svet ima 2 milijardi 625 milijonov prebivalcev

pravi letni demografski zbornik, ki ga je pravkar izdala Organizacija Združenih narodov. Je to debela knjiga, ki šteje 790 strani in iz nje posnemamo nekaj podatkov.

Gornja številka pa ni rezultat ljudskih štetij, ki se vršijo v vseh državah v različnih letih in običajno samo v razdobju po 10 let, temveč zgolj cenitev strokovnjakov in knjiga sama dopušča, da utegne biti ta številka za približno 5 odstotkov netočna. Pa kljub temu bo verjetno zelo blizu resnice.

Izračunali so tudi, da se prebivalstvo sveta množi približno za 1 in pol do 2 in pol odst. na leto. Nadalje je v državah Zapadnega sveta več žensk kot moških po mestih, dočim v arabskih državah in v Aziji živi več moških kot žensk.

Največje mesto na svetu je New York (USA), ki šteje 12 milijonov 300 tisoč prebivalcev, za njim prihaja London (Anglija) z 8 milijonov in 430 tisoč dušami. Ne naveda pa nobenih podatkov o sovjetskih mestih. Po cenitvah nekega ameriškega priročnika pa šteje Moskva 7 milijonov prebival-

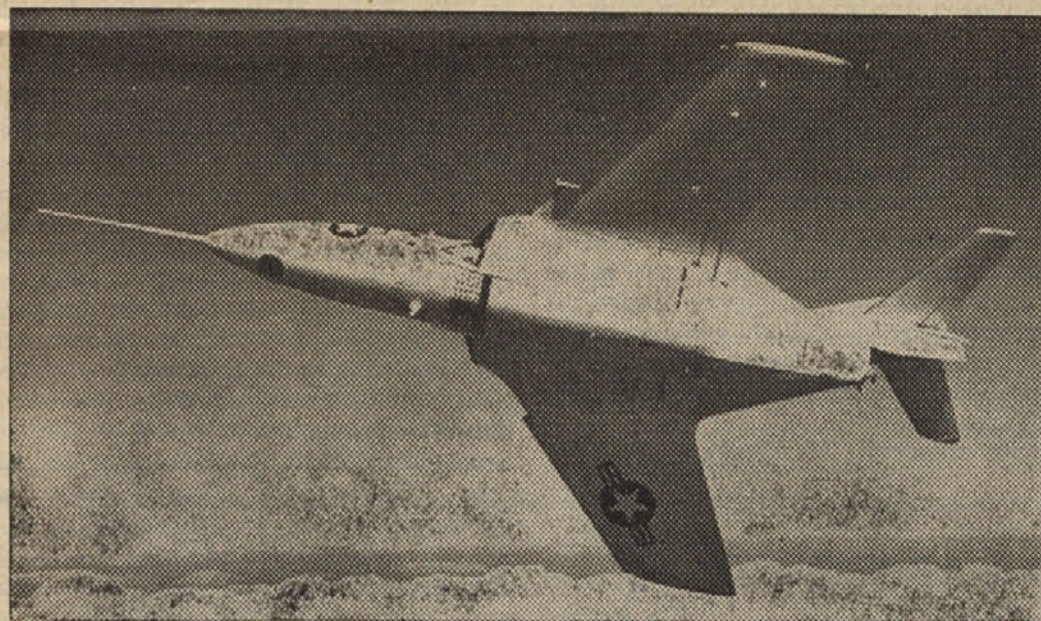
cev, in če ta številka odgovarja resnici, je ruska prestolnica tretje največje mesto na svetu. Za njim pridejo: Tokio (Japonska) s 6.300.000 prebivalci, Sanghaj (Kitajska) 6 milijonov 200.000, in Pariz (Francija) 4 milijone 800.000.

Njegovo življenje je viselo na nitki

Zdravniki so vročno delali, da ga rešijo. Več dni je ležal brez zavesti pod težkim živčnim šokom. Srce mu je komaj bilo in krvnega pritiska merilni aparati skoraj niso zaznavali. Dali so mu več krvnih transfuzij, da nadomestijo kri, ki je bila odtekla. Zaradi krvavitve iz vseh žilic je bil njegov obraz ves črn, okrog oči je bil ves zatečen in še vedno krvavel. Nos, ustnice, trepalnice in ušesa pa mu je zračni pritisk zmečkal in opraskal, tudi celo telo je bilo polno podplutb, udje vrženi iz sklepov, tudi srce, ledvice in jetra so utrpela notranje poškodbe.

Toda danes je mož zopet na nogah. Ta dogodek se je namreč zgodil pred približno letom dni, a so ga šele sedaj sporočili v javnost, kajti medtem so zdravniki in tehniki proučevali izkušnje, ki jih je prinesel Smithov neprostoovoljni poskus. Preiskalo ga je več kot sto zdravnikov. Enkrat se je zbralo okrog njega kar 18 profesorjev — specialistov. Ugotovili so, da je popolnoma zdrav in da lahko spet leta.

Na podlagi podatkov, ki so jih zbrali, pa so tehniki izboljšali mnoge naprave na letalih na reakcijski pogon, ki bodo povečale varnost pilotov. In kar je najvažnejše, Smith je dokazal, da imajo tudi piloti letal na reakcijski pogon upanje, da si pri morebitni nesreči rešijo življenje, pa čeprav ne ravno — s čisto celo kožo.

Moderno lovsko letalo na reakcijski pogon mora imeti spredaj zaostroeno konico, da z njo reže zrak.

FRAN ERJAVEC, PARIZ:

87

KOROŠKI SLOVENCII. DEL

V naslednjih letih so sprejemali potem pragmatično sankcijo postopoma tudi deželni zbori ostalih avstrijskih dežel. Koroški stanovi (in enako tudi štajerski in kanjski) so jo sprejeli precej hladno v svojem junijskem zasedanju 1. 1720. in izrazili ob tej priliki svoje pričakovanje, da ne bo v kvar deželnim pravicam. Ta pridržek pa cesarja seveda ni preveč zadovoljil.

Pragmatična sankcija je vsaj na zunaj dokončno ustvarila avstrijsko državno celino, dočim sta jo potem tudi na znotraj močnejše povezala šele Karlova naslednika Marija Terezija in Jožef II.

Toda že Karel VI. je storil tudi v tem pogledu prve korake s tem, da je ustvaril za vsako skupino svojih dežel močnejšo osrednjo vladno, nego jo je imela dotlej. Tako je ustanovil za svoje avstrijske dedne dežele v ožjem smislu posebno „dvorno pisarno“. Podobne dvorne pisarne so poslovale tudi za druge skupine habzburških dežel, a delo njih vseh in še raznih drugih osrednjih ustanov je vzporejal posebni vrhovni „tajni svet“. — Izvršne oblasti dvorne pisarne so bili pa seveda še vedno deželni stanovi dotičnih kronovin, kajti država še vedno ni imela lastnega upravnega osebja po posameznih deželah.

Navzlic še vedno precejšnji notranji ohlapnosti vse te državne zgradbe je pa začela vendarle ravno v tej dobi poganjati misel državne celotnosti prve vidne korenine na račun dotedanjih pokrajinskih (deželnih) separatizmov. Kakor sem razložil že v prejšnjih po-

glavjih, so vladarji XVII. stol. strli dotedanjo politično veljavo v deželnih stanovih združenega plemstva in uveljavili svoj vladarski absolutizem, a vladarji XVII. stol., pričenši ravno s Karlom VI., so zabrisali tudi dotedanje politične in upravne osobitosti posameznih dežel in jih vedno ostreje podrejali državnemu centralizmu.

Najvidnejša zunanja prispejba tega razvoja je bilo ravno koroško ustoličevanje. Kakor vemo, je bil zadnji koroški deželni knez, ustoličen še po starodavnem slovenskem obredu, Ernest Zelezni I. 1414. Za njim so ustoličevanja sploh opustili in jih nadomestili samo še s poklonstvi, prvotno še ob vojvodskem prestolu na Gosposvetskem polju, a po I. 1651. samo še v celovškem deželnem dvorcu. Karel VI. pa je bil poslednji koroški deželni knez, ki je sprejel poklonstvo vsaj še v Celovcu.

Dne 6. VII. 1728. je sprejel cesar v Gradcu poklonstvo štajerskih stanov in ostal tam do sredine meseca avgusta. Tedaj se je napotil s prestolonaslednico Marijo Terezijo in velikim drugim dvornim spremstvom preko Maribora ter prispel dne 20. VIII. v Celovec, kjer ni bil le sijajno sprejet, temveč so mu deželni stanovi poklonili tudi 40.000 gld v zlatu. Dva dni zatem se je vršila v Rosenbergovi palači na Novem trgu (deželni dvorec namreč tedaj še ni bil prenovljen od velikega požara I. 1723.) slovesna poklonitev.

To nam še danes prikazuje slika znamenitega koroškega slikarja Fromillerja na stropu tamošnje dvorane grbov v deželnem dvorcu. Še poslednjič je nastopil ob tej priliki tudi „vojvodski kmet“ Tomaž Herzog in cesar mu je potem 14. V. 1729. tudi potrdil njegove stare svoboščine (isto je 14. VIII. 1744. ponovila tudi

njegovemu sinu Ivanu Marija Terezija takrat že cesarica). Tako je za vedno ugasnila še ta poslednja sled nekdanjega znamenitega umeščanja slovenskih karantanskih vojvod.

Iz Celovca je odpotoval nato cesar po prenovljeni ljubeljski cesti še naprej k poklonstvu v Ljubljano in v Gorico.

Za slovenske dežele je bila doba Karlove vladavine važna tudi zato, ker je prenehala Vojaška krajina obstajati v dotedanji obliki. Ker je neposredna turška nevarnost odslej minila, so jo I. 1734. popolnoma preuredili tako, da niso pošiljali tja več čet iz notranje-avstrijskih dežel in so s tem seveda občutno zmanjšali tudi stroške za njeno vzdrževanje. Odslej so skrbeli za varnost vseh avstrijskih južnovzhodnih mej tamošnji Srbi („graničarji“) sami, ki so tvorili potem nad sto let glavno, najboljše, najzvestejše in tudi najcenejše jedro vse avstrijske armade sploh. Kako so potem nevhvalni Habsburžani Srbom vračali njih ogromne žrtve zanje, je nam vsem še v predobrem spominu. Toda prispevkov za Vojaško krajino je plačevala Koroška še pod Marijo Terezijo po 24.000 gld letno.

Za vso državo in izrečno še za slovenske dežele in za Koroško je bilo pa posebno važno to, da je Karel VI. po nasvetu velikega vojskovodje in daljnovidnega državnika princa Evgena proglasil (1719) Trst za prosto trgovsko luko. To je položilo tudi temelje njegovemu naglemu in silnemu razvoju, a razen tega je začel graditi še lastno avstrijsko mornarico (poprej je šla večina skromne avstrijske trgovske prekomorske trgovine na Hamburg in na nizozemske luke).

(Dalje prihodnjič)

CELOVEC

Vsako nedeljo in praznik je v stari bogoslovni cerkvi v Priesterhausgasse nedeljska služba božja ob pol 9. uri. — V maju je VSAK dan ob pol 8. uri zvečer šmarnična pobožnost.

Najlepša in najmodernejša gimnazija v Avstriji

Koroška dežela je ponosna na to poslopje, v katerem bo šolska mladina dovršila stopnjo svoje izobrazbe. Pred dnevi je bila svečana otvoritev te gimnazije, pri kateri so številni predstavniki javnosti bili navzoči in seveda tudi mi pozdravljamo to kulturno ustanovo, ki bo gotovo služila lepi znanosti, ki je vsem zemljanom v bistvu enaka in tudi v tem smislu, ker bo gotovo doprinesla svoj delež k največji nalogi kulturnih zavodov: zblizanju med narodi.

Prejšnji teden je bilo v Celovcu ukradenih 15 KOLES. Dve tretjini teh koles ni bilo zaklenjenih.

Dne 31. julija 1956 bo minilo 400 let odkar je umrl sv. Ignacij Lojolski. To ime je tesno povezano z jezuitskim redom. Zato so se tudi spomnili ustanovitelja njihovega reda z lepo tridnevno, ki se je pričela dne 26. aprila in končala 29. aprila. Prvi dan je imel sv. mašo in pridigo prevz. škof.

Konec meseca sta v Celovcu trčila skupaj tovorni avto iz Udin, ki ga je vozil Aldo Croatto in tramvajski voz. Dne 30. aprila se je vršila na sodnji v Celovcu tozadavna obravnavo, pri kateri je vozač avtomobila priznal, da je vozil prehitro, in da ni upošteval prednosti kolodvorske ceste in tako je bil obsojen pogojno na 5 mesecev zapora. Škoda cestne železnice znaša 180.000 šilingov. Cestni železničar Jožef Jerab, ki še sedaj precej poškodovan leži v bolnici za nezgode, je dobil 5000.— šil. odškodnine.

GORENČE

Izjava

Ker zastopniki FPÖ po naši okolici širijo vest, da sem jaz pristopil tej stranki, izjavljam, da so vse take govorice neresnične in ne more biti govora o mojem pristopu k tej stranki, čeprav so se zastopniki imenovane stranke trudili, da bi me dobili na svojo stran.

Jaz pa bom držal zvestobo svoji preteklosti.

Gorenče, dne 25. aprila 1956.

Stefan Marktl, sen.

DOBRLA VES

Po devetih letih je bila v tuk. župniji 21. in 22. aprila vizitacija prevz., škofa dr. Jožefa Köstner in sv. birmo. V postnem času se je župnija pripravila z duhovno obnovo. Vršile so se duhovne vaje za vse stanovce. Veliki teden pa je župnija obhajala aktivno pretresljive obrede po novem redu. — V soboto zjutraj ob 9. uri je prišel nadpastir v župnijo in začel z vizitacijo v Sinči vasi. Obiskal je ljudske šole in se v posameznih razredih prepračil o znanju verouka otrok. Nato je vizitiral cerkev v Sinči vasi, ki je bila od zadnje vizitacije za polovico povečana in restavrirana. Pri cerkvi so pozdravili škofa zastopniki Sinče vasi. Ker je v zadnjem desetletju število prebivalcev močno naraslo, se vrši v Sinči vasi vsako nedeljo božja služba. Med lepim zvonjenjem novih zvonov iz mogočnega restavriranega romanskega stolpa je prišel nadpastir v središče Podjune, v Dobrolo ves. Najprej je vizitiral v posameznih razredih tuk. ljudske šole verouk. Pregledal je nato farno cerkev, častljivo romansko-gotsko stavbo, ki je bila v zadnjih letih restavrirana in je obhajala 800-letnico obstoja. Mnogo škofovih obiskov je doživele to svetišče Marije v nebo vzete. Stoletja so prihajali semkaj nadpastirji — patriarhi iz Ogleja, nato iz Gorice, Ljubljane in št. Andraža, od leta 1859 pa škofje krške škofije. Popoldne je prevzvišeni obiskal in vizitiral podružnice D. Marije na Gori, sv. Ane, Sv. Duh, v Lovankah in v Bukovju. Žal je primanjkovalo časa, da bi obiskal še ostale podružnice cerkve v Goselni vasi, Kokju, Belovčah in Pribli vasi.

Slišimo, da so Pribilci posebno užaljeni, čakali so dolgo nadpastirja, pripravili sprejem s slavlom, pa ga niso dočakali. Gotovo bo nadpastir ob priliki obiskal tudi Priblo ves. Pred sprejemom se je vršila seja cerkvenega sveta in župnijskega odbora katoliške akcije. Odborniki so poročali nadpastirju o svojem delovanju. Prevzvišeni jim je izrekel svoje priznanje in jih navduševal s toplimi besedami za apostolsko delo v župniji.

Ob peti uri se je zbrala vsa farna družina na trgu pred cerkvijo k slovesnemu sprejemu nadpastirja. Cerkevni mešani zbor je pozdravil škofa z lepo ubrano podano pesmijo: Nadpastir, bod' nam pozdravljen... Sledila je pesem moškega zbora. Otroci so pozdravili škofa z deklamacijami in cvečjem. V imenu farne družine ga je pozdravil

Pri nas na Koroškem

domači dušni pastir, v imenu občine župan z občinskimi svetniki, ravnatelj šol iz Dobrne vasi in Sinče vasi, zastopnik cerkvenega sveta in župnijskega odbora kat. akcije, katoliških mož, zastopstvo 3. reda, Marijinih družb, rožnovenske bratovščine in predstavnik katoliške farne mladine.

V procesiji se poda farna družina s škofom v svetišče božje, kjer se vršijo molitve za župnijo, nato gre procesija na Goro, kjer škropi škof grobove in molji za pokojne. V Marijini cerkvi na Gori zapojejo vsi: Je angel Gospodov... okoli cerkve pa gorijo po grobovih luči, ki nas spominjajo na občestvo s trpečo in zmagoslavno Cerkvijo. Na dan sv. birmo v nedeljo, 22. aprila je nadpastir že zjutraj pri skupni božji službi ob 7. uri delil vernikom vseh stanov sv. obhajilo in govoril farni družini o pomenu pogostnega sv. obhajila za ohranitev vere in rast božjega življenja v fari.

Ob 9. uri je bil slovesen vhod nadpastirja, obdanega od dekanije duhovščine in birmancev, v cerkev. Pri cerkvenih vratih se izvrši pretresljivi obred: Veliki duhovnik, prvi pastir vseh župnij, poljubi križ, se dotakne ključev cerkve, izroči dušnem pastirju štolo, znamenje oblasti. Med škofovo sv. mašo je prepeval cerkveni mešani zbor menja je s skupnim ljudskim petjem, katerega so spremljali godci pod vodstvom č. g. dr. Cigana. Prevzvišeni je govoril prisrčno vernikom in jih vzpodbujal k zvestobi do Kristusove Cerkve. Posebno je vernike razveselilo, da je škof spregovoril tudi v slovenskem jeziku. Zato mu je Podjuna srčno hvaležna. O pomenu sv. birmo za današnji čas je po škofovi sv. maši govoril č. g. Srienč, ki je v navdušenih besedah bodril birmance, naj kažejo v pravem krščanskem življenju, da so Kristusovi pričevalci. Prevzvišeni nadpastir je podelil 133 birmancem zakrament sv. birmo. Prostorna cerkev je bila napolnjena z verniki kakor le malokdaj.

Popoldne je nadpastir še podelil svoj posebni blagoslov malim otrokom do 6. leta, katere so pripeljale matere v obilnem številu v hišo božjo.

SVEČE

Promocija: Za doktorja vsega zdravilstva je promoviral g. Hanzi Waldhauser na uniiverzi v Inomostu. Novemu doktorju iskreno čestitamo! Tudi Waldhauserjevi mami se zlomljena noga dobro zdravi. Upamo, da bo kmalu čisto zdrava.

Novi grobovi: Smrt žanje, kljub temu, da se narava šele zbuja. Tako smo 22. aprila

pokopali Uršulo Esel z Bistrice. Nismo mislili, da bo tako naglo sledila bratu Joži. Naj počiva v miru!

V Svečah pa smo spremljali na kraj počitka v nedeljo, 29. aprila, Mežnarjevo mamo, gospo Uršulo Beguš. Rajna je bila rojena l. 1881 v Področici in je preživela svojo mladost pri Kovaču v Podgorjah. L. 1900 je prišla v Sveče, postala je žena mežnarja in organista g. Jakoba Beguša. Od štirih otrok sta dva umrla v nežni starosti, dve hčeri pa sta v Svečah poročeni. Rajna Mežnarjeva mama je delila s svojim možem veselje in žalost, dobre in slabe čase. Ko je moral mož l. 1914 v vojsko, je štiri leta sama oskrbovala cerkev. Živela je tiho življenje, bila je mirna, ljubila je otroke, ob vsaki priliki je vplivala pomirljivo, slabe volje in jeze ni trpela. Pred šestimi leti sta z možem obhajala zlato poroko, znanci in sorodniki so upali celo na diamantno, a Bog je prekrižal načrte. Poklical je k sebi svojo služabnico, da ji da plačilo, za zvesto oskrbovanje cerkve. Ob neki birmi so škof javno pohvalili njeno skrb za cerkveno perilo in snago v cerkvi. Rajna bi še rada ostala med svojo družino, posebno mož je ne bo mogel pozabiti, ko sta tako dolgo skupaj živela.

Velika množica ljudi je spremljala rajnico, mož sam je vodil pevski zbor, gospod župnik je lepo orisal lik Mežnarjeve mame. V ponedeljek je bilo pogrebno opravilo, pevski zbor je lepo prepeval pri maši in s tem dokazal svojo povezanost z organistom. — Svojem izrekamo iskreno sožalje, rajni naj sveti večna luč!

LOGA VES

Vsled stalnega deževja v zadnjem času premočene zemlje se je utrgal plaz za našo cerkvijo in potrgal pokopališki zid v dolžini blizu 8 metrov ter kakih 6 grobov in vse je zdrknilo po strmini v kakih 50 m globoko globel. Ker je s tem še naša stara in lepa cerkev v nevarnosti, je odredila takoj poklicana komisija, da se mora škoda nemudoma popraviti, kar bo zvezano s precejšnjimi stroški.

VISOKA BISTRICA

Ker se letos na križno nedeljo, 13. maja vršijo volitve in ni pričakovati, da bi prišle procesije in kaj več romarjev na Visoko Bistrico, bomo letos vsakoletni veliki romarski shod praznovali na praznik Kristusovega Vnebohoda, dne 10. maja. Bogoslužni red kot vsako leto.

Tudi na praznik Marijinega Vnebovzeta

Bajke in pripovedke

IZPOD KARAVANK

Gozdnato, divje romantično pobočje Karavank je nudilo ozadje mnogim pravljicam in pripovedkam. Strmo skalovje štrli v nebo nad prekrasnimi smrekovimi gozdiči v katerih je toliko idiličnih koticov, kjer bi človek mogel zaslanjati svoje najlepše sanje. Ko sem tako nekega dne sedel na obronku Karlovce in upiral svoj pogled na prelepo Rožno dolino, me je v moji samoti nemalo presenetilo staro, toda še trdo človeče, ki je zbiral suhljad. Stopil sem z njim v pogovor. Pripovedoval mi je spomine iz svoje mladosti. Pravi mi je na primer, da so tam gori pod Zingarico nekoč vile prebivale. Stara mati mu je pripovedovala, da ji je njen mož o teh stvarih pravil, ker jih je bil na lastne oči videl. Prav nič nisem pokazal, da bi kaj dvomil o vsem tem. Poslušal sem starca in če ti je, dragi čitatelj, prav, ti ponovim, kar mi je stari možakar povedal.

Na malem griču tam zgoraj je stal nekoč grad in v temnih gozdovih „Ostrovce“, o kateri še danes narodna pesem ve kaj povedati, so nekoč prebivale vile — „žalik žene“. To so bila lepa ženska bitja z dolgimi, zlatimi lasmi in dobrosrčnim, poštenim ljudem nadvse naklonjena. Marsikateremu revnemu dekletu ali pa poštenemu mladem fantu so prinesla blagoslov in srečo.

V Podlublju, prav ob cesti, je živela mlada, nadvse pridna kmetica. Noč in dan je sedela za kolovratom. Nekega dne pa je dobra vila prišla k njej in videč, kako je marljiva, ji je na kolovrat položila pest le-

pega, zlatega lanenega prediva ter dejala: „Povej mi, česa si želiš, izpolnila ti bom željo.“ Ženska je odgovorila: „Želela bi si toliko platna, da bi vsi bili z njim preskrbljeni.“ — „Tedad le dalje predi,“ je odgovorila vila, „samo nikdar se ne smeš zareči: „Oh, kdaj bo le tega konec...“ Ženska je potem predla in predla in lanenega prediva ni hotelo biti konec. Ko pa je naenkrat v svoji nestrpnosti vzkliknila: „Oh, kdaj bo le tega konec“, je prediva v trenutku zmanjkalo.

Naslednje, kar mi je možak povedal, je bilo tole:

V Podgori se je taka žalik žena bila udinjala kot služkinja, to se pravi kot kmečka dekla. Ko so na pšenični njivi prve žitne bilke pognale, je šla in jih izruvala ter jih zopet posadila tako, da so korenine štrlele iz prsti. Gospodar je to videl in dekletu službo odpovedal. Deklica je izginila, v jeseni pa so se tiste bilke razrastle v bujno klasje in rodile stotero sadov.

Ob Dravi leži domačija, kateri pravijo „pri Krajovcu“. Semkaj je večkrat ob večerih, v polmraku v zadimljeni kuhinji, ko je ogenj vrgel svoje odseve po kotih in ko je kmetica ob njem pričela slanino cvreti, prišla skrivnostna, strah vzbujajoča postava in prosila za ocvirke. „Marinka, daj jih, Marinka, daj hrumpov“, je mrmrala in gorje kmetici, če ni brž ustregla njeni želji.

Vprašal sem potem svojega znanca, če morda kaj iz francoskih časov ve povedati. Njegove male, bistre oči so se zalesketale:

(Vel. Gospojnica) 15. avgusta in na Malo Gospojnico, dne 8. septembra in na nedeljo Marijinega Imena bo tu romarski shod. — Romarji iskreno vabljeni!

MARIJA NA ZILJI

Le malokdaj se oglašamo. Komaj toliko, da svet zve za nas. Tudi pri nas gre pač življenje svojo pot. Včasih sije svetlo sonce, pojejo ptički in cvetijo rožice. Včasih pa je nebo zastrto s temnimi oblaki, ki so zakrili vsako zvezdico. Tako je bilo tudi v torek dne 17. aprila, ko so se bližnji in daljni sorodniki, znanci in prijatelji zbirali k pogrebu rajne Tudrove mame. Tako hitro je odšla od nas, da tega skoro nismo mogli verjeti. Pač je čutila rajna že dalj časa bolečino v prsih. Počila ji je žila v požiralniku in kri ji je počasi odtekala. Operacija je prišla prepozno, srce je bilo preslabo in je prenehalo biti.

Pa ne samo to, marsikatera skrb in žalost je bila, ki je spodjedala nit njenega življenja. Kadar se je spomnila rajnega moža, so ji stopile vedno solze v oči. Koliko je trpela z njim, ki je bil po nedolžnem zaprt v ječi in nato v koncentracijskem taborišču Mautausen, kjer so ga tudi uničili. Kaka žalost, ko so ji poslali žaro, češ: pepel tvojega moža. Pa še drugo bridko trpljenje je polnilo čašo njenega življenja, prav do njene zadnje ure. Da je laže premostila vse ta težave, se je zatekala rada v domačo farno cerkev. Vsak dan smo jo videli iti k sv. maši. Vsak dan je pristopila k sv. obhajilu. Kristus v sveti hostiji je bil njena moč in njena tolažba. Vsak dan je molila rožni venec. Marija je bila njena priprošnjica in vodnica. Iz hvalečnosti do Boga in njegove Matere je tako rada krasila našo farno cerkev. Imela je res lep okus za krašenje cerkve, kakor ga ima le malokdo. Tudi denarnih stroškov se ni ustrašila. Rada je storila vse, kar je le mogla, da je bila cerkev ob raznih priložnostih lepo okrašena.

Rajna Tudrova mama je imela tudi veliko spoštovanje do duhovnikov. Kolikokrat se obnašamo do duhovnikov, kot bi bili njih sovražniki. Dolžimo jih vsega mogočega in nemogočega. Rajna pa je o njih vedno samo lepo in z velikim spoštovanjem govorila. Dokaz je njena skrb za bogoslovca — novomašnika. Po fari je nabirala prispevkov, da bi mu vsaj malo pomagala na poti k oltarju. Kako se je veselila, da mu je smela pomagati. Ob odprtem grobu rajne so stali kar štirje duhovniki. To je čast, kakršne še ni bil deležen noben faran ziljske fare.

Rajna je zelo rada prebirala naše slovenske liste, tako rada poslušala našo domačo slovensko pesem. Zato so se tudi pevci poslovlili od nje z žalostinkami doma in na grobu. Z rajno je odšla od nas dobra in verna žena in mati. Tudrova mama, počivaj v miru, odpodij se od trudapolne življenjske poti! Bog naj ti poplača vse, kar si dobrega storila.

„Oh, seveda, kaj ne bi vedel o Francozih. Za Rožane so bili takrat pisani časi. Spominjam se natanko, kako sem kot desetletni, dvanajstletni deček stal pred našo bajto in so Francozi prišli mimo. Svetle dukate so ponujali in jesti so prosili, toda nikdo si ni upal jim kaj dati. Vse smo namreč imeli zakopano in zazidano po kleteh in če bi le enemu kaj pokazali, bi drugi planili po vsem in nam vse pobrali.“

V vsej dolini niste takrat mogli najti niti enega za boj sposobnega moškega, le ženske in otroci so ostali doma. Puškarji iz Borovelj in sosednjih vasi so se na splavih odpeljali do Maribora in še dalje, od koder so potem bežali na Madžarsko. Drugi mlajši moški pa so pobegnili v hribe. Ti so se potem v „Hudičevem grabnu“ borili proti Francozom. Tem je bila takrat tamkaj kaj slaba predla: v globoki divji soteski med štrlečimi skalnimi stenami so se naši fantje vgnezdili in streljali na Francoze, da je bilo veselje. Neki francoski general je bil bajte tam padel. Več desetletij je počival v grobu ob cesti in spomenik na njem je mimoidočega opozarjal nase. Pozneje so ga izkopali in prepeljali na Francosko. Takrat se Francozom ni posrečilo preko Ljubelja prodrati na Kranjsko. Vrniti so se morali in šele po izredno težavnih stezah čez Vrtačo in Zelenico jim je uspelo prekoračiti Karavanke. Nedaleč od Borovelj je ribnik, ki je precej globok in v njem, pravijo, leže francoski topovi. Ljudska govorica trdi nadalje, da je to „jezero“ strašno globoko in je pod zemljo zvezano z Blejskim jezerom. Bajje je v njem nekoč cela volovska vprega izginila in ostanke te vprege so našli potem na Blejskem jezeru.

O zavarovanju proti toči

Kmet dela v prosti naravi in so njegovi pridelki tako v rasti kot v zorenju izpostavljeni samovolji vremena. To pomeni povečano nevarnost, posebno v zadnjih časih, ko je bilo vreme tako čudno in spremenljivo. Nevihte povzročajo vsako leto znatno škodo na nasadih, a toča je večkrat in na mnogih krajih uničila lepo obetajoče pridelke.

V zadnjih letih se je nepričakovano pojavila toča celo v krajih, kjer je že dolgo ni bilo. Posebno spomladi so neurja pogosta, zato je treba že sedaj misliti vnaprej ter podvzeti potrebne ukrepe, da se izogne kmet najhujši škodi.

V minulem letu smo doživeli več pravcati katastrof zaradi debele in goste toče, ki

ko je bila nevarnost za točo, ostalo dalj časa na njivah.

Vprav minulo leto je s svojo veliko škodo zaradi neurij in toče dokazalo kmečkim gospodarjem, da je zavarovanje proti toči učinkovita pomoč proti tej nesreči. Gospodarji, ki so sklenili zavarovanja proti toči in neurju, so dobili povrnjeno škodo v skupnem znesku 41 milijonov šil. To je omembe vredna storitev kmetijskega zavarovalnega zavoda, ki je prizadetim dejansko pomagal, obenem pa koristil celotnemu razvoju našega kmetijskega gospodarstva.

Kmetijska gospodarstva morajo v lastnem interesu skrbeti, da smotrno gospodarijo, to se pravi, da bo njihovo gospodarstvo prinašalo dobiček, ki ga bodo s primernimi izboljšavami poskušali še povečati. Izdatki v denarju, za seme, za delavce, se morajo torej gotovo izplačati. Zavarovanje proti neurju in toči je sredstvo, ki naj kmetu zagotovi, da njegovi stroški in delo ne bodo zaman.

Vsako leto kmet v času nestainega vremena s skrbjo gleda v nebo in kadar se pripodijo temni oblaki, trepeče, kaj bo. Tega straha ga naj reši zavarovanje proti toči. Kmetom, ki zavarujejo svoje pridelke proti vremenskim nevarnostim, priskočita na pomoč tudi deželna in zvezna oblast s svojimi prispevki, tako da je letos zavarovalna premija na Koroškem znižana za 25 odst.

94. sejem za plemensko pincgavsko govedo v Feldkirchenu

Društvo rejcev plemenskega goveda pincgavske pasme za Koroško in Tirolsko priredi v sredo dne 9. marca ob 9.30 uri drugi letošnji pomladanski sejem v Feldkirchenu. Prignali bodo 140 mladih bikov in telic. Vse živali so bile preiskane glede tuberkuloze in bacila Bang.

Sejem nudi ugodno priložnost za nakup mladih bikov in telic ter krav vseh kakovosti in cen.

Osel, denar in še en . . .

Nekje v Makedoniji je vas Ovčarevo in v njej živi mož po imenu Avdulj Ahmed. V vasi imajo mnogo ovac in tudi oslov. Pred kratkim pa je Ahmed prodal svoj travnik in zanj dobil 10.000 dinarjev. Prišedši z denarjem domov, ga je položil v ruto, s katero je običajno njegova žena pokrivala testo. Žena, ki ni o denarju nič vedela, pa je ruto položila v sito z otrobi.

Ahmed je imel tudi osla, ki se je pri hiši že kar ustalil. Bila sta zelo domača. Večkrat je prihajal v hišo, da se nazoblje slastnih otrobov. Tudi to pot je osel, ko sta bila Ahmed in žena na polju, stopil skozi

odprta vrata v hišo (tam doli tatov ne poznajo) in z otrobi pojedel tudi ruto z vsem, kar je bilo v njej.

Ko je Ahmed prišel domov, je ravno našel osla, ki si je zadovoljno oblizoval gobec in prežvekoval zadnji konec rute. Takoj je zaklal osla, v upanju, da najde v želodcu svoj denar. Toda našel je samo zgrizene koščke tisočakov, ki pa niso bili več za rabo in torej brez vrednosti. Ostal je brez denarja in brez osla, sosedje so menili, da je itak en sam osel pri hiši dovolj, pa četudi hodi samo po dveh nogah.

Kotiček kranjskega Janeza

Si že slišal Hanzi, kaj se je pripetilo nekemu Ribničanu? Morda še nisi slišal, sedaj poslušaj.

Ribničan je bil z volom, naloženim z zel-natimi glavami na cesti gor proti Ljubljani. Cesto ozka, strma. Nasproti se mu bliža drugi voz. Kaj hoče — Ribničan, blaga duša, potegne za vajeti, kljuse zavije na stran — voz se nagne in zvrne.

Ribničan sprva ni prav vedel kaj — naj se smeje ali zjoka — naj preklinja ali moli. Vse se na občestni kamen in žalostno gleda zeljnate glave, kako se kotalijo po rebri navzdol. Ene so vzele bolj ravno linijo, druge na levo in desno.

„Šmentane glave — vse so v enem zeljniku zrastle pa dve ne drvita skupaj,” je Ribničan sam sebi uvidelno pravil. „Kaj hočemo — ima že vsaka svojo pamet.”

France in Herman, pri enem kamnu krščena — oba nazobana svobode sta jo preko Karavank na Koroško pobrisala in od tam v Ameriko splavala, pa sta si danes nasprotna kakor severni in južni tečaj.

Med tem ko France od žalovanja maloda ne omedleva, se mu Herman na široko reži, kot stara vrata.

France je v skrbah, da se ni morda pre-naglil, ker se je po desetih letih tavanja po Koroški prezgodaj v Ameriko podal.

Herman pa godrnja, ker je eno celo leto dni bil na Koroškem zadržan.

France se tolaži, da bo s prvim denarjem jo spet nazaj mahnil.

Vaš vdani Kranjski Janez

Že začenjajo priprave za Koroški velesejem

Čeprav se bo Koroški sejem začel šele dne 9. avgusta, je na razstavišču že vse živo. Vrtnarji pripravljajo zemljo za nasade in tovorni avtomobili vozijo material za gradnjo razstavnih lop. Te dni je urad „Koroškega sejma” razposlal po Avstriji in v inozemstvo 100.000 vabil in prospektov v različnih barvah in z besedilom v štirih jezikih.

S športnim klubom „Austria” je bil sklenjen za obe strani zadovoljiv sporazum in bo tudi letos uprava sejma imela na razpolago športno igrišče, ki meji na sejmski prostor. Kot lani bo tam pristajališče za helikopterje, ki bodo v času sejma vršili po Koroškem reklamne polete, pa tudi prevažali sejmske obiskovalce po zraku, pa upajmo, da po nekoliko nižji tarifi kot lani.

Zastopniki „Koroškega sejma” se tudi marljivo udeležujejo dela „Delovne skupnosti avstrijskih velesejmov”. Ta ustanova

je pohvalno omenila podvig uprave „Koroškega sejma”, ki je na lanskem velesejmu v Frankfurtu uredil poseben informacijski paviljon za Avstrijo in, ki se je zelo dobro obnesel. Tudi za letos je „Skupnost” pooblastila funkcionarje „Koroškega sejma”, da pripravijo podoben paviljon v Frankfurtu, a morda tudi v Hannoveru.

Amerika ne bo več delila masla zastonj

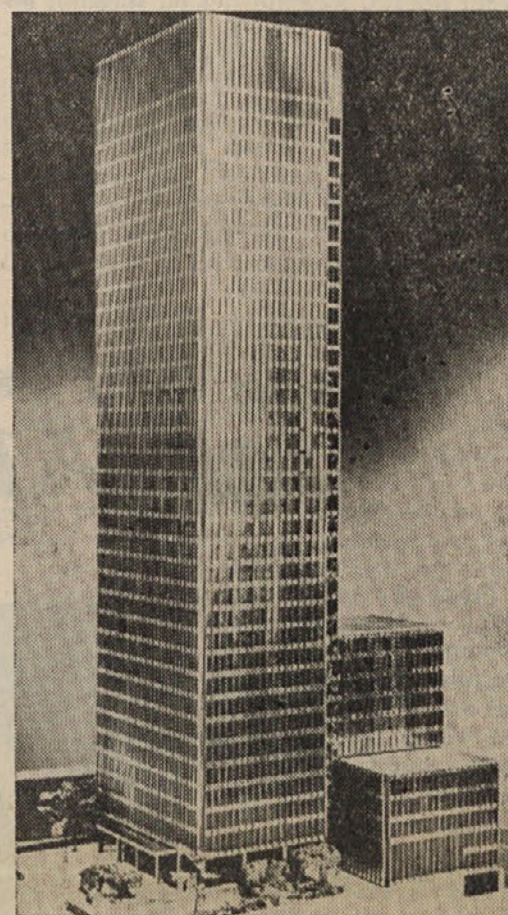
V Ameriki vlada odkupuje od poljedelcev del kmečkih pridelkov in jih zbira v svojih državnih skladiščih. To dela zato, da vzdržuje primerne cene kmetijskih pridelkov in tudi za primer nenadne nujne potrebe. V zadnjih letih pa so te zaloge tako narasle, da vlada ni vedela več kam z njimi, ker so njena skladišča polna. Na svetovnem trgu pa jih tudi ni mogla prodati, ker tiste države, ki gospodarsko dobro stoje, imajo itak same dovolj svojih pridelkov, a države, kjer vlada pomanjkanje, pa so tako revne, da jih ne morejo kupiti. Zato jih je začela ameriška vlada razdajati zastonj tistim državam, ki so jih odpeljale iz ameriških pristanišč na svoje stroške, a nekaterim posebno potrebnim pa je še sama oskrbela prevoz. — Med temi pridelki je bilo tudi slano maslo, ki so ga delile tudi dobrodelne ustanove pri nas v Avstriji. Sedaj pa poročajo iz Washingtona, da je vlada te od-daje masla ustavila, ker so se zaloge precej znižale.

Materam pozdrav

Materam bo ta pozdrav:
Drevje, ki nam nosi cvet,
spevi polja in planjav,
domačija, širni svet
kliče materam pozdrav!

Sonce, ki žari z višav,
zvezdic božjih žarki soj,
šum gorá in vonj dobrav,
pesmi ptičk, čebelic roj
kliče materam pozdrav!

Cvetke bele, rdeče, plave,
stih, verzi vseh peres,
jok, molitev, valčki Drave,
milijonski vzlik nebes
materam pojo pozdrave!

V New Yorku gradijo ta novi nebotičnik. Imel bo 38 nadstropij, a cela površina bo oblečena z bronastimi ploščami. Skupna teža teh plošč bo 1 in pol milijona kilogramov. (AND)

KUHINJA

Nekaj za spremembo . . .

Ker je ta številka bila zaključena dva dni prej kot običajno, zato nismo mogli dobiti pravočasno prispevka naše marljive gospodinjske sotrudi-ce. Pa, da ne ostanejo naše gospodinje brez njihovega kotička, (kadar izpade, dobimo večkrat proteste) se je uredništvo potrudilo, da najde nekaj zanje. Evo vam recept:

Jed je francoska in se ji pravi „Rôti sans pareil” (Pečenka brez primere). Njegove sestavine so:

„Vzemite zrelo olivo, izluščite iz nje pečko ter luknjo napolnite s pasteto iz sardelic, kapre in olja.

Denite olivo v očiščeno truplo koščenega in drobnega krivokljunega kosa, ki ste mu pobrali kosti.

Denite kosa v očiščenega ščinkavca brez kosti.

Denite ščinkavca v očiščenega škranca brez kosti.

Denite škranca v očiščenega drozga brez kosti.

Denite drozga v očiščeno tolsto prepelico brez kosti.

Ovijte prepelico z listjem vinske trte ter jo denite v notranjost očiščene pribe brez kosti.

Denite pribo v očiščenega ptiča deževnika brez kosti.

Denite deževnika v očiščeno lepo rejeno rdečenogo jerebico brez kosti.

Denite jerebico v mladega, krepkega ključnača brez kosti.

Povaljajte ključnača v krušne drobtine in ga denite v očiščeno divjo rečno raco brez kosti.

Rečno raco naperite na gosto z rezinami slanine in jo denite v lepo pitano domačo raco, dobro očiščeno in brez kosti.

Denite domačo raco v očiščeno tolsto, ne prestaro kuro brez kosti.

Denite kuro v doraščene, skrbno očiščene fazana brez kosti.

Denite fazana v očiščeno in tolsto divjo gos brez kosti.

Denite divjo gos v lepega pitane-purana, ki ga skrbno očistite perja, drobovine

in kosti.

In purana denite v očiščeno debelo dropljo brez kosti.

Ko ste vašo ptičjo pečenko na ta način pripravili, jo denite v dovolj veliko ponev za praženje, obložite jo s čebulo polnjeno z nageljevimi žbicami, korenjem, tankimi rezinami šunke, zeleno, resedo, nekaj tenki-mi ploščicami slanine, dobro uležanim poprom, soljo, začimbami, dišečim korenčkovim semenjem in dvema strokoma česna.

Zaprte ponev neprodušno s pomočjo torte. Potem pa vse skupaj kuhajte nad mirno gorečim ognjem deset ur, in pri tem pazite, da toplota prodira v lonec enakomerno. Enakomerno segreta peč bolje služi od štedilnika. Preden prinesete jed na mizo, odstranite torto, postavite pečenko na topel krožnik in potem ko ste odstranile tudi maščobo, če je je sploh kaj, lahko servirate.”

Ta recept je sestavil znani pisatelj kuharskih knjig Norman Douglas, avtor knjige „Venera v kuhinji” (str. 115), kot trdi g. Frank Kelley, pariški dopisnik ameriškega dnevnika „New York Herald Tribune” v številki tega lista z dne 3. maja 1956. Pristavlja še, da je treba tako pečenko zaliti z dobrim vinom ter meniti, da bi morda prijala okusu takega strastnega lovca na perjad. Pa še nekaj. Pod besedilom recepta je drobno tiskana pripomba: „... težko je dandanes najti v Evropi droplje, ki so menda skoraj izumrle, in še bolj težko pa je spraviti večjega ptiča v manjšega, na primer pribo v deževnika.”

Vso odgovornost prepuščamo zgoraj ome-njenima gospodoma.

Mamici

Sneg je skopnel. Pomladanske sapice so priklicale popje na grmičke in cvetke na ozelenelo trato. Ptički so zavržgoleli in se vzradovali pomladi.

Tak je nastopil, ves lep in vabljen, praznik vseh mamici — materinski dan. Mladina ga je že težko pričakovala, zlasti pa otroci, saj jim je o njem gospodična učiteljica že ves teden pripovedovala. Zdel se jim je skrivnost kot sam Veliki petek. Samo, da je Veliki petek pogreznjen v globoko žalost; materinski dan pa mora biti ena sama pesem ljubezni do mamice.

Ko so otroci nekega dne pred materinskim dnevom v šoli posedli po klopih, jim je gđ. učiteljica zopet spregovorila o mamica in njihovi skrbi ter ljubezni do otrok.

„Kajne, doma niste izdali, da se bliža materinski dan?“

„Seveda ne!“ so zakrižali otroci.

„Dobro! Na materinski dan morate svoje mamice presenetiti, da jim boste napravili še večje veselje.“ Razdelila je risalne listke, potem pa pričela hoditi od klopi do klopi. Pomagala je zdaj temu, zdaj onemu in kmalu je na vsakem listu žarelo veliko rdeče srce. Okrog njega pa je z vsakega lista blestel napis:

LJUBLJENI MAMICI

NA MATERINSKI DAN!

Iz oči otrok je odsevala radost. Ljubezen do mamice jim je dajala poseben lesk...

Učiteljica se je približala zadnji klopi. Tomažek je sedel v njej. Tisti raztrgani Tomažek, ki je pasel Jerajevce ovce. Podpiral si je kuštravo glavico in nemo strmel v svoj prazni risalni list. Gospodična je obstala. Vedela je, da je Tomažek brez staršev. Nikdar v življenju ni občutil materinske ljubezni. Nikdar ga še ni nihče pobožal, nihče ljubeče objel. Celotno za mamin grob, ki je menda ves zapuščen tam za cerkvico pod gorami, ni vedel...

Ubožček se ji je zasmilil. Sama ni vedela, ali naj tudi njemu pomaga narisati srce na list. Mar mu s tem ne bo prizadejala še več trpljenja?

Počakala je trenutek, potem pa stegnila roko in prišla dečka za tresočo se bradico. Dvignila mu je glavo in Tomažekove velike oči, ki so tako otožno gledale v prelepi božji svet, so se napolnile s solzami. Videlo se je, kako se je malček zaman trudil, da bi jih zadržal.

Nato pa je njegova usta spreletel rahel smehljaj. Odprl jih je, a ostala so nema. Kot bi se bal izreči tiho prošnjo...

„Bog ve, kaj se godi v trpeči dušici?“ si je mislila mlada učiteljica in dečka sočutno pobožala. To mu je pregnalo strah.

„Prosim...“ je tiho zajeceljal, „pomagajte narisati... srce... tudi meni!“ Kar gospodična pomni, ni risala s takim veseljem. Barvni svinčniki so kar sami plesali po papirju. Kmalu je bilo srce z napisom gotovo; veliko rdeče srce in tako lepo okrašeno, da so ga oči vseh otrok željno ogledovale. Nihče ni imel takega.

„Bog plačaj!“... je zajeceljal sirotek in risbo hvaležno pritisknil na srce...

In potem so otroci pospravili svoje torbice. Učiteljica jih je peljala iz šole. Tam ob poti, ki pelje čez potoček v gozd, so se ustavili. To je bilo vika in krika! Otroci so tekali po mehkih travnatih tleh in nabirali pisano cvetje. Bilke so valovile in skrivnostno šepetale: „Pridite, utrgajte nas! Rade se žrtvujemo za mamice!“

Tudi Tomažek je nabiral cvetke. Lep šopek je imel že v rokah, pa se je še sklanjal in jih trgal. Nič več ni bil žalosten in kar nerodno mu je bilo, ko je opazil, da ga učiteljica začudeno opazuje. Gotovo se sprašuje, komu bo poklonil šopek, ko mu mamica vendar že zdavnaj počiva v grobu.

*

Otroci so veselo hiteli na svoje domove, kjer so se vrgli mamici v naročje in jim poklonili za njihov dan šopek in risbo. Skromen je bil ta dar, a mamice so ga bile vesele. Ljubezen malčkov se jim je zdela bogato povračilo za prestane žrtve.

Tomažek pa danes ni odšel proti kmetiji starega vdovca Jeraja, kateremu je pasel ovce. Nekaj časa je gledal za radostnimi sošolci, potem pa je zavil v gozd. Nihče bi ne pričakoval, da gre tudi on — k mamici. K nebeški Mamici...

Ravnokar je zazvonilo poldne, ko je došel do kapelice. Tam si je snel raztrgani klobuček, pokleknil na prag in se zazrl v Marijin materinski obraz.

Odmolil je angelovo češčenje, potem pa je tiho stopil do oltarčka. Znova so ga polile solze...

„Marija! Mamice nimam več... Kajne, da je pri tebi, kjer ji je lepo?... Le ti si mi še ostala. Tako te imam rad. — Danes je materinski dan, ti pa si sama. Nihče se ne zmeni zate... Na, Mamica moja! Vedno imej rada svojega Tomažka...“

In Marija se je ljubeznivo ozrla na siromačka in njegov dan. Tomažek ga je položil na oltar in zdelo se mu je, da je srce na risnem listu čudovito zažarelo. Po kapelici pa je zaplaval skrivnostni vonj šopka...

Pismo s Primorskega:

Slovo od gospodinjske šole

Mislím, da lahko vsaka vzklikne: „Vse mine, le spomin ostane!“

Poteklo je šest mesecev našega, lepega skupnega, dekliškega življenja v ljubem domu pomembne šole za vsako dekle. Ker vemo, da zahteva današnji čas od mladega človeka več kot kdajkoli, smo se tudi učile z veseljem vse to, kar bomo rabile v praktičnem življenju. A še več: danes manjka v svetu dobrih, idealnih deklet, spretnih gospodinj itd., — iz katerih naj bi vzrastel narod v verne in zavedne katoliške slovenske družine. Menim, da je ta velika misel spremljala vsako dekle, ki se je odločila za to šolo. Kaj nam je šola posredovala, je z besedami težko povedati. To bomo pokazale v javnem in praktičnem življenju. Koliko dobrega in za življenje koristnega smo slišale v tem času, najsi bo to v teoriji ali v praktičnem izvajanju.

C. sestre so se za nas res zelo potrudile, da

bi bila vsaka od nas v življenju srečna.

Dan za dnem smo uživale lepoto brezskrbnega življenja. Ko se je spomnila na dom, je včasih katera vzkliknila: „Kdaj bo šole konec?“ A ko je prišel čas slovesa, smo se težko ločile ena od druge, ker smo tekom šestih mesecev postale družina. Ugibale smo, kam bo nas zaneslo življenje.

Lepe vtise smo odnesle tudi od zaključne prireditve. Videle smo, koliko dobrega prinese mladini tako kulturno delo. In ta zavest nas mora spremljati skozi življenje kot smo v govoru še posebej slišale. Me moramo biti tiste, ki bomo ponesle v svoje domove lepoto slovenske govorice, katero celo drugi narodi občudujejo. Naša naloga naj bi bila posredovati vsaki slov. družini katoliške slovenske časopise, knjige, revije in podobno. Narod nekaj pričakuje od nas absolventk gospodinjskih šol.

In tako nam ne preostaja drugega, kakor

Prišel je tvoj, najlepši dan — materinski dan. Spomnila se boš davnih srečnih dni, ko je živel še naš oče in si nas imela še vse okrog sebe. Atek je vedno skupil rdečih nageljčkov — ali se še spominjaš, vsako leto jih je bilo več — vzel jih je namreč vedno toliko, kolikor let je bilo od vajine poroke.

Cvetje je dal zjutraj navsezgodaj meni, najmlajši, da ga ponesem, tebi, o mamica. Prišla sem k tebi v srajčki in ti z nerodnimi besedami voščila k materinskemu dnevju. Tedaj si se mi zdela najlepša žena na svetu. Ležala si še v postelji, tvoji razpleteni lasje so padali po beli blazini. Nisi mogla mnogo govoriti, le tvoje oči, tiste velike vlažne oči, ki so tako značilne za slovensko mater, so izražale vso tvojo veliko materinsko srečo.

Prišlo je trpljenje, očetu je zavrtna bolezen pretrgala nit življenja. Kako vdano in brez godrnjanja si vzela vso breme na svoje šibke rame. Ali še veš, kako so nas ljudje zaničevali, ker smo po očetovi smrti obubožali. Branila si nas kot golobica svoje mladice. Mlada si še bila, še se ti je ponujala sreča, toda ti si jo velikodušno odklonila, samo da bi lahko nam podarila vso ljubezen in svoje življenje posvetila le naši vzgoji. Mati, morda nikdar ne boš zvedela, koliko smo ti mi, tvoji otroci, hvaležni za to!

Sedaj ko sem odrasla, šele pričnjam razumevati tvoje besede, ki si mi jih izgovorila vedno, kadar sem te izpraševala, zakaj si tako žalostna. Takrat si se vedno bolestno nasmehnila in odgovorila: „Moji otroci naj nikdar ne zvedo za moje trpljenje“, in še si se vrgla na delo za nas.

Mučenica si bila kakor toliko tvojih vrstnic na slovenski zemlji, nikdar bi ti ne mogla povrniti, kar si ti meni dala. Le ena zavest, mati moja, naj te bodri in ti daje zaščeno: tvoja žrtev ni bila zaman! Nisi nam dala na pot v življenje ne zlata ne srebra, saj ga sama nisi imela. Toda vzgojila si nas kakor pridni vrtnar žlahtno cvetje in nas obispala z žarki neizmerne ljubezni.

Ali se še spominjaš, ko sem tudi jaz, tvoja najmlajša, morala iti v tuji svet, da si zaslužim boljšega kruha, kakor si mi ga

mogla rezati ti. Na pragu si stala in v roki, tresoč od žalosti, držala kropilnik. Pokrižala si me in dejala: naj se zgodi karkoli, ne poteptaj svoje vzgoje in na Boga ne pozabi. Na ovinku ceste, ki je vodila k postaji sem se ozrla, toda nisem ti pomahala z robcem, ker me je obšla neizmerna bol. Hotela sem se vrniti in vedno ostati pri tebi, toda ne, klic sveta je bil močnejši. Prisegla pa sem takrat, da ne bom nikdar pozabila tvojih svetih besed. To prisego, verjem mi, mati, sem držala do danes in je ne bom nikdar prelomila, četudi bi me usoda tirala na konec sveta.

Ti nisi bila tako srečna, da bi tvoji otroci živeli doma pri tebi. Preveč nas je bilo. Vendar si se vdala v usodo in si kljub temu ustvarila toliko nevidnih vezi s svojimi otroki, da vseeno nisi bila sama. Ono leto, ko sem prišla na počitnice, si mi pokazala vsa naša pisma, povezana z različnimi trakovi. Moja pisma so imela rožnatordeč trak. Vprašala sem te, zakaj si za moja pisma vzela ravno to barvo. Dejala si, da ti je vedno tako toplo in rožnato pri duši, kadar prebiraš moja pisma.

Toda niti to veselje ti ni bilo dano. Pri-

da se vsem, ki so k temu prispevali, da smo bile tako srečne, iskreno in toplo zahvaljujemo. Sedaj še ne znamo ceniti zakladov, ki so nam bili dani in nam morda le-ti utegnejo biti v pravo srečo in ponos narodu. Znale pa bomo ceniti tedaj, ko bomo živele življenje. Posebna zahvala gre g. dr. Jožku Tischerju, ki z očetovsko skrbjo spremlja in podpira delovanje gospodinjskih šol. Prav njegovemu neutrudnemu posredovanju se moramo zahvaliti, da je bila lansko leto podeljena obema šolama pravica javnosti. Želja nas vseh gojenk letošnjega tečaja je ta, da bi ves trud in žrtve, ki so jih vzgojitelji prinašali za nas, rodile veliko uspehov, kakršnih si jih predvsem želijo starši sami, naš narod in vi, spoštovani vzgojitelji. Tako! Vračamo se zdaj na svoje domove s skupno domačo slov. pesmijo in z žalostnim srcem od našega drugega doma in prijetne šole. Nič ne pomaga. Čas nas kliče, kar urno na delo, ker resnobni so dnevi, a delo in trud nam nebo blagoslovil. Ve, ki ste odšli v Rož, Podjuno, Ziljo, ne pozabite nas Primork, ki smo in hočemo ostati vedno vam naklonjene in združene z isto mislijo. Cenimo to, kar smo si tu pridobile, in znanjmo uporabljati v pravem pomenu! Borimo se vedno za lepe, čiste ideale in s tem bomo dosegle končno zmago v življenju.

Družni naj nas vsepovsod lepá slovenska pesem:

„Slovenka sem, Slovenka bom,
ki zvesto ljubim svoj dom.“

Primorka

Marija Štranj.

ZA DOBRO VOLJO

Nista ubogala

Neki kmet je nesel na hrbtu velik koš. Na trgu je bilo veliko ljudi in vpije: „S poti! s poti!“ Dva gospoda, ki ga srečata, se pa ne umakneta. Zato vrže s košem obadva v blato. Gresta ga tožiti. On pa besedice ne zine in se dela mutastega. Sodnik pravi: „Kaj naj naredim s tem človekom? Saj še govoriti ne zna.“ „O, zna,“ odgovorita gospoda, „saj je na trgu vpil: s poti, s poti!“ „Če je pa tako,“ pravi sodnik, „potem bi se pa gospoda umaknila in bi ne padla v blato!“

šla je vojna in zahtevala od tebe novih žrtev. Mnogo noči si prejkotala, ker dolgo nisi dobila pisma od svojega sina edinca, ki je odšel na branik naše domovine, alj hčerke, ki je odšla k Rdečemu križu, da bi hladila rane sinovom naše zemlje. O mati, še danes se mi oči zalijejo s solzami, če pomislim, koliko je krvavelo tvoje srce, ko si ono jesen — ko so že zorela jabolka prelajala vest, da je mož tvoje najstarejše hčerke, ki je imela že tri neboljene otroke, padel v vojni. A še huje si bila bičana, ko te je pomlad zadela najstrašnejše kar mora zadeti ljubečo mater — padel je tvoj edini sin... Ze so cvetele češnje takrat, toda ti si hodila žalostna okrog kakor senca.

Ostala sem ti le jaz v podporo in tolažbo. Toda niti jaz ne morem danes k tebi, kajti življenje me zahteva drugje. Žalost mi razjeda srce ob misli, da ti za tvoj najlepši dan nikdo ne bo podaril cvetic, nikdo poljubil tvojega trpinčenega čela. Mamica moja, prosila bom veter, da ti prinese pozdrav. Lastovka pa bo potrkala na okno tvoje sodbe in ti prinesla vest, da nisi sama, da tvoja hčerka vedno misli nate ter molí k ljubemu Bogu, da bi prišel čas, ko bo mogla za vedno k tebi, v tvoje naročje.

*

...Mati je vir ljubezni, ki nikdar ne usahne; iz njega črpajo otroci moralno oporo za vse življenje.

...Mlada mati, čeprav so samotne tvoje ure, vendarle nisi nikdar sama. Pod srcem nosiš svoje življenje, ki priča, da naš narod ne bo nikoli izumrl.

...Mati! Koliko milobe izraža ta beseda — toda koliko gneva in bolesti je v dveh samih besedah: brez matere.

...Venček iz pomladnih rož spletemo in ga posadimo materi na glavo kot krono. Saj ona je junakinja, ki je večkrat pripravljena žrtvovati lastno življenje, samo da bi dala življenje svojemu otroku.

Mati, v svojem najvišjem trenutku stopaš vedoma v senco smrti, toda ne bojiš se, kajti izza svojega trpljenja gledaš večno jutro našega naroda.

...Pred materjo naj bi sklonil glavo sam kralj in cesar. Njo je Bog blagoslovil z rodovitnostjo ter jo obdaril z največjo mero ljubezni in moči.

...Če bi zbral vse materine solze, ki jih povzroča nehvaležni otrok, bi nastalo jezero. Toda materino srce vedno odpušča...

...Kar je mati dala otroku na pot v življenje, ne sme nikdar izgubiti.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

ALBERTO MORAVIA:
SLOVO PREDMESTJU

V Italiji so po koncu vojne ob robovih velikih mest zrastle naselja barak, ki so si jih postavili brezdomci iz zbombardiranih mest ter priseljenci s podeželja, ki jih je privabila možnost zaslužka v tovarnah. Take barake so zrastle, brez dovoljenja oblasti, dobesedno čez noč. Italijanski zakon namreč prepoveduje podreti stavbo, ki ima streho nad seboj. Na kakem osamljenem kraju, kjer policija po navadi le redkokdaj vrši nočne obhode, ti novodobni „stavbarji“, običajno s pomočjo znanca in prijateljev, začnejo z delom zvečer, čim se zmrči, in zjutraj, ko vstane sonce, baraka že stoji. Morda je bilo slišati le še zadnje pridruženje udarce kladiva, s katerimi so pritrdili katranasto lepenko na strešno ogrodje. In tako so rastle iz tal barake, kot gobe po dežju. Ponoči in proti jutru. V nekem takem naselju ali „borgati“ se godi pričujoča zgodba, ki jo jenapisal Alberto Moravia, eden izmed najbolj čitanih sodobnih italijanskih pisateljev. Ur.

Tile filmski ljudje, ki so začeli snemati nek film pri nas, so – nihče pravzaprav ne ve zakaj – zgradili novo barako, prav sredi travnika, po vseh pravih gradbenih umetnostih, namesto da bi uporabili za snemanje filma kako pravo barako, pa čeprav jim je bilo na razpolago celo naselje Gordiani. In potem, ali je kino za to tukaj, da kaže resnico, ali ne? In če že, potem bi bili morali zgraditi barako takó, kot so jih gradili pred leti pri nas v naselju Gordiani: brez nadzidanega pritličja, takó da kadar dežuje, vdira v stanovališče voda, žolta in polna golazni; brez stranišča, saj je v bližini javna latrina sredi trga; brez kuhinje, ker za kuhanje itak služi prežagan bencinski sod ali majhen gorilnik z jeklenko za plin; zbita iz lesenih odpadkov ali pa, kar je še slabše, zidana z opeko iz stlačene slame, v kateri poleti kar mrgoli mrčesa. Ne, nasprotno, postavili so pravcato vzorno barako in če bi v naselju Gordiani bile vse barake takšne kot tale, potem Gordiani ne bi bilo takšna ječa, kot je v resnici. V Gordiani vidite tudi plotiče, ki razmenjuje tisto prgišče zemlje. Za temi plotiči se opravljajo vsa dela: pranje, kuha, umivanje, hišna opravila, pomenki.

Tudi pri njihovi baraki so napravili tak plotič iz bezgovine. Toda potočka z umazano, od mila belkasto vodo, kupa cunj, starih razmočenih čevljev, prepredenih s plesnijo, nočne posode, od katere je odstopil lošč in v njej raste osat; plenice, ki se sušijo na železni žici; črepinj porcelanskega kroznika, ki se belijo sredi blata, in še toliko drugih malih reči niso naredili, in kako neki bi jih naj naredili. Naredi jih le življenje in ne film. In kako posneti svetlordeči omet sten teh barak, ki so s časom obledele; kose ometa, ki so odpadli; napise kot „Nočemo vojne, živijo Stalin, Dol z Nemci“, ki so se po tolikih deževnih nalivih razlezli in zbledeli kot črnilo na pivniku. V njihovo barako so natrpali, se razume, običajne stvari kot jih pač imajo po barakah: veliko zakonsko posteljo, posteljico za otroke, veliko, zaboju

podobno omaro, svete podobe, dva stola z iz slame pletenim sediščem in tako dalje. Toda vsa ta ropotija je stala tam brez življenja, kot pri kramarju. Videlo se je na kilometer daleč, da v tistih posteljah ni nikdar nihče spal, da je omara prazna in da pred svetimi podobami ni nihče nikdar molil. In kje je vzdušje barak, rečem, vonj ene same jedi na dan, goste juhe brez mesa ali pa makaronov s sokom, pomešanih z duhom spanja v neprežračenem prostoru, vonj umazane obleke in tobačnega dima, kako neki bi mogli ustvariti to vzdušje. Pa pozabili sem, da film ne diši in ne smrdi.

Da bi napravili film čimbolj podoben resničnosti, so najeli tudi nekaj fantov iz naselja in eno samo dekle. Pobrali so najkrepkejšo mladeniče, čeprav je zaradi stradeža v naselju več slabičev kot korenjakov, pa kaj hočemo, toda med ženskami so izbrali Julijo, ki je bila gotovo najlepša med vsemi, prava izjema; pa tega ne pravim zato, ker je ravno ona moja zaročenka. Pa ne da bi v naselju ne bilo čednih deklet; toda trdo delajo in se ne negujejo in njihovo lepoto bolj občutiš kot vidiš. Pri Juliji je bilo drugače: bila je edina hči in je mati vdova, ki je bila perica, garala samo zanjo, zato ji res ničesar ni manjkalo; Julija je bila torej prava gospodična. Visoka in vitka, z gladkimi lici, negovane roke, in kar jo je delalo najbolj različno od drugih deklet so bili njeni lasje in to ne samo zato, ker so rdeči, kar je redkost v naselju Gordiani, ampak tudi za to, ker so bili vedno čisti, nabrani, lahkotni in svetili so se, dočim so druga dekleta pohajala okoli nepočesana in umazana. Julija si je lase

res negovala: večkrat, kadar sem šel mimo njene barake, sem jo lahko videl v profilu, kako se je česala pred oknom, zamišljena in zaposlena, kot mačica, ki si gladi dlako. Torej, zopet vam pravim, kako neki so mogli izbrati prav Julijo, da predstavlja običajno dekle iz naselja! Bilo bi isto, kot če bi fotografirali slivo, ki raste pred njeno barako, spomladi, ko je polna belega cvetja, in dejali, to je pa tipično drevo, kot ga običajno najdete v naselju Gordiani, ko pa vsak ve, da razen tega ni v celnem naselju sploh nikdar bilo kaj takega, kar bi lahko imenovali drevo, tako da nekateri, ki so bili v vojnem ujetništvu, pravijo, da je naselje podobno koncentracijskemu taborišču, samo s to razliko, da je bilo tam več snage.

Jaz nisem hotel sodelovati pri filmu, ker sem takrat delal kot mehanik v neki garaži na casilinski cesti in se mi torej ni splačalo. In tudi, takoj od začetka mi ni bilo prav, da je Julija nastopala v tistem filmu, ki bi naj opisoval nas in naše naselje Gordiani, kajti čim sem videl le nekaj prizorov, sem spoznal, da film ne govori resnice, ne le zato, ker tista baraka ni resnična, popolnoma drugačna kot naše, ampak tudi zaradi vsega drugega. O glavni igralki, ki je prihajala v Gordiani v dragocenem krznem plašču nad obleko iz cenenege progatega blaga, raje ne govorim; glavni igralec, dobro rejen mladenič s širokimi boki, je bil podoben juncu in bilo mu je oddaleč videti, da ni še nikdar v življenju zares delal. In zgodba o njuni ljubezni, ki začena v naselju, in se zaradi glavnega dobitka na „totipu“ preseli na Parioli (najelegantnejši in najdražji mestni predel v Rimu; op. prev.), ni bila prav nič prepričljiva. Lepa reč, dobiti glavno nagrado pti „totipu!“ Po mojem bi pa moral kdo izmed nas iz Gordiani pokazati, kako se na Parioli pride z lastnim delom.

(Konec prihodnjič)

Kako je bilo v minulih časih na Radišah

(Po zapiskih L. P. priredil *)

Čudno in skoraj neverjetno je, da je med ljudmi spomin na župnike v starih časih tako hitro zamrl, prav tako se je izgubil tudi spomin na posvetno gosposko iz fevdalne dobe. Vidi se, da so se naši ljudje – pod vplivom novodobnih razmer, pa tudi zaradi vdora liberalizma ter, posebno pri bogatejših kmetih, zaradi skopušva in samogoltnosti, ki sta se jih polastila, da so mislili samo na denar – popolnoma odtujili starim časom in izgubili smisel za minuloost in tudi ni o njej več pripovedovali svojim otrokom. Le dogodki iz bližnje preteklosti so ljudem še ostali v spominu in tako ustno izročilo sega, včasih sicer zamegljeno in negotovo, nazaj do leta 1848, do marčne revolucije, ki je tudi v Gurah zapustila globoke sledove.

Le nekaj redkih drobcev sega še dalje v starejšo dobo; v glavnem je spomin oprt na kaka zunanja znamenja. Tako živi še v ljud-

skem spominu župnik Andrej Latom, ki je pasel duše na Radišah od leta 1588 do 1621. Menda je pokopan v tinjski cerkvi tik ob krstnem kamnu, kar kaže na to, da je najbrž postal prost v Tinjah in tam umrl. V dolgi vrsti radiških župnikov je bil on najbolj podjeten in je mnogo zidal. Prezidal je župnišče, zgraditi je dal ob strani stoječo, nekoliko manjšo stavbo z malim skednjem pod isto streho, ki je služila za žitnico in so vanjo morali kmetje ob določenih časih oddajati dolžne mere raznega žita. Nad vrati je vzdana plošča z napisom: „Andreas Latom 1611.“ Danes stanujejo v njej mežnarji in ji zato pravijo mežnarija. Tudi veliki skedenj je pozidal župnik Latom leta 1617, kot priča vzdana plošča. Po neprevidnosti je neki hlapec, ki je nekoč v letu 1875 prišel pijan iz Tavarjeve gostilne in z gorečo cigaro v ustih pokladal konjem krmo, povz-

ročil požar, in kot pravi izročilo, „zasmodil skedenj“.

Leto 1848 je pljusnilo s svojimi novimi nauki tudi v naše Gure. Ustno izročilo ve povedati, da je takratni župnik Kirschner imel velike težave s priprostim ljudmi, kot posli, hlapci in deklami, ki so se začeli vsevprek ženiti, čeprav so bili brez premoženja in nevedni, da marsikateri še očenaša ni znal zmoliti. Po ustnem izročilu so leta 1848 vsi ljudje dobili svobodo in osebne pravice, toda verjetno so te svoboščine, ki v glavnem izvirajo iz časov Marije Terezije in Jožefa II., šele v času marčne revolucije leta 1848 in naslednjih letih prodrle k nam v Radiše. Tako je imel Kirschner velike neprilike, da pripravi k pameti svoje zmešane in večkrat čudnim nazorom vdane farane in tiste, ki so se po vsej sili hoteli ženiti, priuči vsaj osnovnih verskih resnic in jih primerno pripravi za sveti zakon.

Glede cenkvenih dajatev nisem mogel natančno ugotoviti, kdaj so prenehale. Pa o tem bi vedeli farni arhivi kaj več natančnega povedati. Verjetno so bile glavne dajatve odpravljene že pred letom 1848, a gotovo je, da so pravice mežnarja ostale nedotaknjene in so trajale naprej do prve svetovne vojne, ki je pometla zadnje ostanke srednjeveških obveznosti.

Župnik Kirschner je bil na Radišah od leta 1845 do 1850 in je z razsodno in varno roko vodil svoje farane skozi tiste razburkane čase. Ko je odšel z Radiš, ga je nasledil Šiman Zablatnik, ki je pasel duše na Radišah od leta 1850 do svoje smrti leta 1875 in je tudi pri nas pokopan. V ljudskem spominu živi kot mož dobronar, a dovipne narave in so se ga starejši ljudje radi spominjali. Zgodilo se je menda nekoč, da sta z mežnarjem šla k Lipužu obhajati težko bolno ženo. Po opravljeni spovedi, ko bi moral župnik podeliti bolnici sveto obhajilo, o groza, glej, v torbici ni bilo več posodice s sveto hostijo. Torbica je namreč imela na dnu luknjo in skozi njo je po poti padla posodica na tla. Takoj sta se napotila z mežnarjem nazaj po poti, po kateri sta bila prišla, in res v snegu ob stezi, blizu Zulechnerja, sta našla posodico s sv. Rešnjim Telesom. Vsa srečna sta se vrnila nazaj k bolnici.

Sledil mu je Anton Drobež, od leta 1876 do 1887. Ta je na novo pozidal veliki skedenj, ki ga je bil pijani hlapec „posmodil“. To je razbrati s plošče, kjer je kot graditelj naveden „Antonius Drobesh Parochus loci“, a kot „Architectus“ pa neki „Giovanni Zozi di Segniaco“. Bil je Italijan, kot so takrat italijanski stavbarji zidali tudi drugod po Koroškem. Novi skedenj je bil nekaj nadvse modernega za tedanji čas ter je tudi veliko stal. Da je dobil potrebni denar za zidanje, je župnik Drobež postavil na dražbo njivo na Turskem polju pri Mirnikovem križu, ki je merila približno en oral. Daroval jo je svojčes cerkvi, bogve iz kakenga namena, nekdo od Miklavčeve hiše v Tucah in so jo menda imeli v stalnem najemu gospodarji bližnje Pridovnikove kmetije. Na dan, ki je bil določen za dražbo, so se zbrali na tej njivi skoraj vsi kmetje iz Tuc. Njiva je ležala na lepem kraju in je vse mikala. Prišel je tudi Miklavc iz Tuc in se uvrstil med kupce, čeprav so vsi vedeli, da zaradi slabega gospodarstva „še komaj visi“. Dražili so njivo eden drugemu tako, da so nagnali ceno na za takratne razmere veliko vsoto 280 goldinarjev. Tedaj je menda stopil pred zbrane kmete Boštjan iz Tuc in jim rekel: „Bodite pametni in pošteni! Pustite jo Pridovnikovi hiši, kateri najbolj prikladno leži,“ in pri tem je tudi ostalo. Teja njivi pa še danes pravijo „farovška njiva“.

Pa župnik Drobež je napravil še več reči. V njegovem času so predručajili ogrodje na stolpu. Do takrat je namreč stolp imel gladko koničasto streho, v tem času pa so ji dali ploščato, okroglo obliko, kot jo ima še danes. Tudi so jo takrat na novo prekrili. Nabavili so še veliki zvon, ki nam ga je pa vzela prva svetovna vojna. Vsa dela na stolpu je lepo in strokovnjaško izvršil mojster Hrebčnik v Podgradu, ki je daleč naokoli slovel po svoji spretnosti. Temeljito je Drobež prezidal in popravil „Majrof“, v kateri so stanovali župnikovi posli prav do prve svetovne vojne. Sedaj je ta stavba hudo zane-marjena in propada. Popravil je tudi „Žitnico“, ki jo je bil zgradil že Latom, to je sedanjo mežnarijo. (Se nadaljuje)

Dr. Franček Šegula:

14

Petdeset dni po Jutrovem
(Opis potovanja v Sveto deželo)

Saj je vsak kamen pol drug metra visok in več metrov dolg. Lomili so ta kamen v gorovju Mokattam, vzhodno od Kaira. Vsak kamen je gladko in pravilno odsekan, dasi so robovi dandanes že močno skrhani. In koliko jih je moralo biti! Če bi vse kamne, s katerimi so zgradili Kheopsovo piramido, zložili drugega ob drugem, bi dobili dolžino, ki bi znašala 2 tretjini obsega zemeljske oble!

Moramo reči, da so bili ti stari Egipčani zelo potrpežljivi ljudje. Ne sicer bogataši, ki so si postavljali take nagrobne spomenike, ampak tisoči ubogih sužnjev. Ti so prenašali težo dolgoletnega dela in umirali pod bičem faraonovih priganjačev.

Sedaj pa pogledjmo še malce v notranjost tega velikana.

Dolga raziskovanja so dognala, da je prvotno stala tukaj majhna piramida, katero so pozneje povečali. Zato je treba najprej stopiti v današnje podzemlje. Tam najdemo prvo grobnico, ki jo je vsebovala že prvotna piramida. Ta grobnica je visoka 3,5 m, dolga 14 m in široka 8 m. Da najdemo drugo

grobnico, moramo iti precej visoko po vijugastih in križastih hodnikih v novejšo piramido. Hodniki so zato tako vijugasti in zamotani, da bi nepovabljeni obiskovalci – tatovi izgubili sled za grobnicami. Izgleda pa, da so le-ti opravili z uspehom svoje delo še poprej, kakor so bila dela s hodniki končana... Sedaj ima le še svesti zrak težave, da bi našel pot v notranjost. Ozka „usta“, skozi katera prihaja zrak v piramidnega orjaka, so veliko premajhna za take razdalje. Oken nima ta čudni grad. Zato mora vsakdo pomisliti, predno gre noter, bo li mogel prenesti ta zagaten zrak. V velik odstotek hodnikov je iz tega razloga dostop sploh prepovedan.

Druga grobnica, imenovana grobnica kraljice, je v drugem nadstropju zgradbe ali v novejšem delu piramide. Od te pelje mogočen hodnik – skoraj kakor ljubeljski predor – k tretji grobnici. Hodnik je dolg 47 m, visok 8,5 m, širok pa le 1,5 m.

Tretja grobnica – grobnica kralja – je enako velika kakor grobnica kraljice: 5,80 visoka, 5,20 široka in 10,45 dolga. Stene so granitne in lepo poslikane. V to grobnico je bila položena kraljeva mumija. Ostala je samo še rakev brez pokrova. Vse drugo je odšlo s tatovi. Pač pa so našli tukaj ime posestnika tega „britofa“: KHEOPS, Khno-

um Khoufoui.

Naprej v smeri proti jugozahodu je druga, Khephren-ova piramida. Ta je veliko manjša. Tretja, Mykerinos-ova, je še manjša. Obe sta veliko slabše ohranjeni kakor Kheopsova in nimata posebnih zanimivosti.

Značilno za vse tri je to, da so s svojimi stranicami usmerjene natančno proti štirim delom sveta, da imajo vse tri vhod v severni steni in da krijejo vse tri v svoji kamniti notranjščini kraljevske grobnice.

Vzhodno od velike Kheopsove piramide je še skupina treh majhnih piramid. To so piramide princesinj in kraljic družine Kheopsove; visoke so 15 do 20 m.

Okrog 150 m jugovzhodno od Velike piramide zre oblastno proti vzhodu mogočna Sfinga (Sphinx). To je orjaška levja podoba s človeško glavo, ki predstavlja boga Harmakhouti ali Hourouna – boga Vsemirja. Dolžina leva od sprednjih šap do repa znaša 57 m, višina od zemlje do vrha glave 20 m. Obraz meri 5 m, uho 1,37 m, nos 1,70 m. V bližini Sfinge je mogočni granitni tempelj, ki so ga odkrili šele v preteklem stoletju pri odstranitvi zemlje, da bi omogočili boljši pogled na celotno Sfingo. (Dalje prih.)

ZANIMIVOSTI

NAJVIŠJA METEOROLOŠKA
OPAZOVALNICA

Meteorologi težko predvidevajo vremenske spremembe, ker se mnogi vzroki za te spremembe odigravajo v zelo visoki atmosferi. Zato je profesor Singer iz univerze v Marylandu sklenil, da bo v višini tri sto kilometrov inštaliral stalni observatorij. Ta satelit-robot, prava umetna luna, ki bo imel 30 cm premera, bo opremljen z napravami za registriranje in bo vse beležke avtomatično pošiljal na zemljo.

To opazovalnico bodo izstrelili z raketo. Imela pa bo takšno hitrost, da bo v eni uri in pol obšla celotno zemeljsko kroglo. Za seboj bo puščala rumeno svetlikajočo sled, zato jo bo mogoče videti tudi z zemlje. V nekaj tednih se bo njena hitrost zmanjšala in končno bo padla na zemljo in takoj bodo izstrelili drugo.

ESKIMI SO PRETIRAVALI

Pred tremi meseci so Eskimi, ki živijo na severu Kanade veselo proslavljali ukrep kanadske vlade o prenehanju racionalizacije alkohola. Njihovemu veselju ni bilo ne kon-

ca ne kraja. Po treh mesecih pa je vlada omejila uporabo alkohola in sicer na dva litra tedensko za osebo. Pravijo, da so te nove omejitve krivi prav Eskimi, ki so bili vse tri mesece neprestano pijani.

TELEFONSKI RAZGOVOR

Iz sobe v sobo okoli sveta

Pred dvajsetimi leti so iz neke sobe v 35. nadstropju newyorškega nebotičnika telefonirali strokovnjaki za telefonijo svojim kolegom, ki so bili v sosednji sobi. Pretekla je četrtna sekunda, dokler ni prišel glas iz ene slušalke v drugo. Vprašali se boste, od kod takšna zamuda. Zato, ker je bil telefonski vod, preko katerega se je ta razgovor odvijal, napeljan okoli zemeljske oble.

Telefonski vod je bil postavljen od New Yorka v obliki kabla. Potem je do San Franciska tekla kot zračna transkontinentalna linija z visoko frekventno telefonijo. Od San Franciska do Jave so razgovor prenašali s pomočjo radia, kakor tudi od tod do Amsterdama na Nizozemskem. Od Amsterdama do Londona je tekla razgovor po suhozem-

skem in podmorskim kablom, od Londona do New Yorka pa je zvezo zopet vzdrževal radio. Skupna dolžina te zveze je znašala približno 40.000 kilometrov.

V New Yorku se je razgovor odvijal ob 9. uri 30 minut dopoldne. V San Francisku je bilo takrat šele 6 in 30 minut. Med San Franciscem in Javo je glas presegal datumsko mejo 25. 4. in je prišel v cono, kjer so pisali že 26. 4. Potem se je ponovno vrnil v cono 25. aprila in se dotaknil Jave 25. aprila ob 22. uri. V Amsterdamu je bil glas ob 14. uri 50 minut, v Londonu pa ob 14. uri 30 minut. V New Yorku je glas došel z eno četrtno sekundo zamude. To je bil prvi telefonski razgovor iz sobe v sobo okoli sveta.

DEŽ LAHKO TUDI OVIRA RAST
RASTLIN

Kmetijski strokovnjaki ameriške univerze v Michiganu so ugotovili, da dež ne le izpira zemljo, ampak da odplavlja tudi iz rastlin koristne kemične snovi. S pomočjo radioaktivnih sledilnih pripomočkov so ugotovili, da dež v približno 4 urah izpere iz listov rastlin okrog 71 % kalija. Neka kemična analiza je pa ugotovila, da dež na podoben način izpira tudi dušik, kalcij, magnezij, bor, mangan, železo in baker. Iz tega izhaja, da dolgotrajno deževje zelo omejuje rast rastlin in da mora zato kmet, ki kljub temu hoče doseči dober pridelek, nadomestiti v izgubo odšle snovi z novimi gnojili.

Za prvo sv. obhajilo, za materinski dan in za birmo priporoča knjigarna

„Carinthia“

mašne knjižice, molitvenike, rožne vence in druga različna lepa darila.

„CARINTHIA“, KNJIGARNA, PAPIRNA TRGOVINA

DRUŽBA SV. JOZEFA
CELOVEC — KLAGENFURT
Völkermarkter Ring 25 in
Sternallee

St. Veit a. d. Glan, Wolfsberg in Kötschach

Za prvo sv. obhajilo in za birmo dobite bele obleke za vaše otroke zelo poceni v tekstilni trgovini

WALCHER

Celovec — Klagenfurt, 10. Oktober-Strasse
TUDI ZA MATERINSKI DAN IMAMO

Najlepši spomin na sv. obhajilo in birmo je slika iz fotografskega ateljeja

TOLLINGER

Celovec-Klagenfurt, Alter Platz 31. Tel. 20-76

Na binkoštno praznike oba dneva odprto.

Za materinski dan

Steklo

Porcelan

Keramika

Pribor

Kuhinjske predmete

DOBITE V VELIKI IZBIRI IN POCENI
v strokovni trgovini za gospodinjstvo

M. SEHER

Klagenfurt - Bahnhofstraße
(Verkaufshallen)

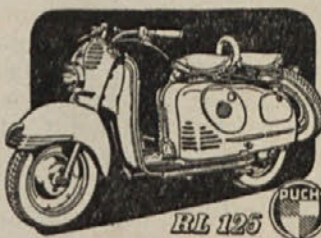
Puchroller mit und ohne Elektrostarter SV 125 SG 250 noch prompt lieferbar. Fahrräder, Mopeds zu günstigen Teilzahlungsbedingungen

Fahrzeughaus

H. Waschnig

Klagenfurt

St.-Ruprechter-Str. 16 — Karfreitstr. 1
Eigene Reparaturwerkstätte - Großes Ersatzteillager

Našim koroškim prijateljem javljamo žalostno vest, da je dne 15. 4. 1956 umrl po daljši in težki bolezni naš dragi sopro, oče, tast, stari oče, gospod

Dr. Anton Urbanc

odvetnik v Ljubljani

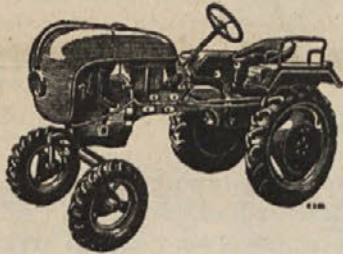
rojen dne 13. junija 1895. v Sv. Štefanu v Ziljski dolini.

Žalujejoči: soproga Katica, sinovi Anton, Peter in Vladimir, snaha Lea, vnukinja Sonja.

Ljubljana, Montreal, Toronto, Caracas, v začetku maja 1956. S

PORSCHÉ - traktorji

z zračno hladilno napravo 11 do 22 PS
kratkoročno dobavljivi

Prodaja:

H. WERNIG

KLAGENFURT, Paulitschgasse 23

Pogodbena delavnica:

JOSEF SZABO

KLAGENFURT, Salmstrasse

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 S (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

NAPRODAJ

KLAVIRJE, HARMONIJE, NOVE IN RABLJENE dobite najboljše vsak čas, kakor tudi pohištvo, oblaženo pohištvo, žimnice, prešite odeje, preproge pri
FRANZ KREUZER'S Wtw.
Celovec-Klagenfurt, Kardinalpl. 1

Za pomlad kupite blago in perilo dobro in po nizki ceni pri STOFF-SCHWEMME, Klagenfurt.

INSERAT

je od vseh reklam še vedno najučinkovitejše sredstvo za privabljanje novih kupcev, oz. odjemalcev. Vsako drugo eksperimentiranje je drago in krade čas. Za vas najenostavnejša pot je — oglaševanje v našem listu!

AUF DER SUCHE

nach neuen Kunden hat sich das Inserat noch immer als die wirksamste Methode bewährt. Experimente sind zeitraubend und teuer. Gehen Sie den einfachsten Weg und inserieren Sie in unserem Blatt!

Za materinski dan

ne sme biti nobena mamica brez cvetlic

Posredovanje za obdaritev cvetlic (rožic), v tuzemstvu in inozemstvu „Helios“. — Postrežba točna!

Cvetlice:
Ženski „čevlčki“ od 12.—S
Hortenzije od 15.—S
in še marsikaj.

CVETLIČARNA

SCHILCHER

KLAGENFURT, Benediktinerplatz, u. Krassnigstraße 33
Telefon 47-83

Telefon 59-22

KINO

CELOVEC-KLAGENFURT
STADTTHEATER

10. do 17. 5.: Prvi nemški Cinemascopefilm: „Königswalzer“.

PRECHTL

15. do 17. 5.: „Boccaccios Liebesnächte“, (ni za mladino).

VOLSKINO

11. do 19. 5.: „Carleys Tante“, (ni za mladino).

PLIBERK

Dne 12. maja ob 20. uri in dne 13. maja ob 17.30 in 20. uri: „Auf der Reeperbahn nachts um halb 1“, (ni za mladino).

15. maja in 16. maja ob 20. uri:

„Der königliche Rebell“, (za mladino od 14. leta naprej).

TKALNICA NOSWITZ prede trpežne preproge od odpadkov blaga in volne. Fleckerllepiche vseh vrst velikosti, Klagenfurt, St.-Ruprechter-Strasse 120.

Tujske sobe iz trdega lesa stanejo samo 1800.— šilingov v Volksmöbelhaus A. MATSCHEDULNIG, Paulitschgasse 14.

Mirte, vence za neveste, pajčolane, camarje za koroške podeželne poroke, stvari za tete pri primicijah. Vse to dobite v strokovni trgovini PRINZESS, Klagenfurt, Alter Platz 34.

Črke za portal pri Jenoch, Tudi Neon-razsvetljava. Klagenfurt, Herregasse 14.

Veselite se mamico!

ENO

RosKönig
BLUZO

KLAGENFURT, BAHNHOFSTRASSE 9

OTROŠKI JOK NA GRAMOFONSKIH
PLOŠČAH

Mladi očetje so ob porodih sila nestrpni in hočejo slišati prve glasove svojega novorojenega potomca. V neki ameriški porodnišnici v mestu Pasadena so že pred časom za ta namen inštalirali posebne mikrofone, ki so ujeli otrokove prve glasove in jih potem prenašali na posebne zvočnike v čakalnice, kjer so kot na trnju sedeli očetje in običajno kadili kot Turki. Sedaj so pa v tej bolnici postali še bolj napredni. Prvi jok novorojenčka posnamejo na gramofonsko ploščo, in ko srečnemu očetu izroči otroka, dobi zraven tudi gramofonsko ploščo, in seveda — račun.

Tedaj spregovori neznaneč ponižno: „No, gospod, ko ste že tako veseli, ker niste ničesar izgubili, prosim, dajte mi malo miloščine, saj imate denarnico že itak v roki.“

ZA BINKOŠTI

za birmo in obhajilo, za ženine in neveste

VSI MODNI OKRASKI pri

Elgeth, Mainethof

KLAGENFURT

Za materinski dan

KUPITE BLAGO IN PERILO DOBRO
IN POCENI PRI TVRDKI

L. MAURER

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 35

VSE KAR RABITE ZA

materinski dan

DOBITE NAJBOLJE IN NAJCENEJE
PRI

FERTALA

ŠMOHOR

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 4400
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÜBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!

Za materinski dan

kupite najceneje pri tvrdki

Janesch